

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

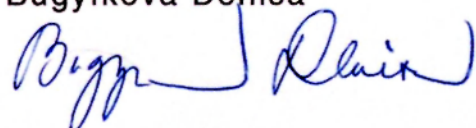
**Využití projektové metody
v hudební výchově**
diplomová práce

Vedoucí práce: Mgr. Bělohávková Petra, PhD.
Vypracovala: Buggyková Denisa
Termín dokončení diplomové práce: červen 2006

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Využití projektové metody v hudební výchově* zpracovala samostatně. Použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v příloženém seznamu literatury.

V Praze dne 12. 6. 2006

Bugyíková Denisa

1. Úvod	1
2. Úvodní slovo	2
3. Úvodní slovo	3
4. Úvodní slovo	4
5. Úvodní slovo	5
6. Úvodní slovo	6
7. Úvodní slovo	7
8. Úvodní slovo	8
9. Úvodní slovo	9
10. Úvodní slovo	10
11. Úvodní slovo	11
12. Úvodní slovo	12
13. Úvodní slovo	13
14. Úvodní slovo	14
15. Úvodní slovo	15
16. Úvodní slovo	16
17. Úvodní slovo	17
18. Úvodní slovo	18
19. Úvodní slovo	19
20. Úvodní slovo	20
21. Úvodní slovo	21
22. Úvodní slovo	22
23. Úvodní slovo	23
24. Úvodní slovo	24
25. Úvodní slovo	25
26. Úvodní slovo	26
27. Úvodní slovo	27
28. Úvodní slovo	28
29. Úvodní slovo	29
30. Úvodní slovo	30
31. Úvodní slovo	31
32. Úvodní slovo	32
33. Úvodní slovo	33
34. Úvodní slovo	34
35. Úvodní slovo	35
36. Úvodní slovo	36
37. Úvodní slovo	37
38. Úvodní slovo	38
39. Úvodní slovo	39
40. Úvodní slovo	40
41. Úvodní slovo	41
42. Úvodní slovo	42
43. Úvodní slovo	43
44. Úvodní slovo	44
45. Úvodní slovo	45
46. Úvodní slovo	46
47. Úvodní slovo	47
48. Úvodní slovo	48
49. Úvodní slovo	49
50. Úvodní slovo	50
51. Úvodní slovo	51
52. Úvodní slovo	52
53. Úvodní slovo	53
54. Úvodní slovo	54
55. Úvodní slovo	55
56. Úvodní slovo	56
57. Úvodní slovo	57
58. Úvodní slovo	58
59. Úvodní slovo	59
60. Úvodní slovo	60
61. Úvodní slovo	61
62. Úvodní slovo	62
63. Úvodní slovo	63
64. Úvodní slovo	64
65. Úvodní slovo	65
66. Úvodní slovo	66
67. Úvodní slovo	67
68. Úvodní slovo	68
69. Úvodní slovo	69
70. Úvodní slovo	70
71. Úvodní slovo	71
72. Úvodní slovo	72
73. Úvodní slovo	73
74. Úvodní slovo	74
75. Úvodní slovo	75
76. Úvodní slovo	76
77. Úvodní slovo	77
78. Úvodní slovo	78
79. Úvodní slovo	79
80. Úvodní slovo	80
81. Úvodní slovo	81
82. Úvodní slovo	82
83. Úvodní slovo	83
84. Úvodní slovo	84
85. Úvodní slovo	85
86. Úvodní slovo	86
87. Úvodní slovo	87
88. Úvodní slovo	88
89. Úvodní slovo	89
90. Úvodní slovo	90
91. Úvodní slovo	91
92. Úvodní slovo	92
93. Úvodní slovo	93
94. Úvodní slovo	94
95. Úvodní slovo	95
96. Úvodní slovo	96
97. Úvodní slovo	97
98. Úvodní slovo	98
99. Úvodní slovo	99
100. Úvodní slovo	100

Děkuji Mgr. Petře Bělohlávkové, PhD. za odborné připomínky a vedení práce. Poděkování patří i učitelům hudební výchovy, kteří mi poskytli informace o uskutečněných projektech.

OBSAH

Úvod	6
1 Projekt jako specifický pedagogický postup	9
1.1 Historické východisko a vývoj projektové metody.....	9
1.2 Vymezení pojmu projektová metoda	12
1.2.1 Přednosti a nevýhody projektové metody.....	17
1.3 Projektová metoda v hudebněvýchovném kontextu.....	18
1.3.1 Didaktické problémy v hudební výchově.....	19
1.4 Zpracování metodiky	20
1.4.1 Didaktické zásady a principy umělecké pedagogiky.....	31
2 Možnosti projektu a jeho organické včlenění do estetických a jiných vzdělávacích oborů	33
2.1 Rozbor učebnic, alternativních učebních doplňků a metodických k předmětu Hudební výchova v ČR.....	33
2.2 Mezipředmětové propojení.....	36
2.3 Polyestetické předměty.....	38
2.3.1 Propojení výtvarných a hudebních disciplín	41
2.3.2 Využití literární tvorby v hudebních výchově.....	42
2.3.3 Využití prvků a technik dramatické výchovy v hudební výchově.....	44
2.3.4 Propojení hudební výchovy s ostatními předměty.....	46
3 Návrhy projektů	48
3.1 Projekty k uskutečnění v rámci hudební výchovy.....	50
3.2 Projekty polyestetické.....	57
3.3 Projekty s mezipředmětovým propojením.....	73
3.4 Projekty v rámci mezinárodní spolupráce škol.....	82
Závěr	85
Použité informační zdroje	87
Přílohy	92

ABSTRAKT

Diplomová práce seznamuje s problematikou projektové metody, jejím možností, a využití v hudební výchově na Základní a Střední škole. Obsah je soustředěn do tří částí, z nichž první se věnuje *pojmu projektová* metoda v obecném teoretickém pojetí, druhá část je zaměřena na rozbor učebnic a možnosti propojení hudební výchovy s jinými školními předměty, a poslední část, která je ryze praktická, zahrnuje celkem 27 projektů rozdělených do čtyř skupin podle míry mezipředmětových vztahů. Tato práce může sloužit jako inspirace pro učitele hudební výchovy, kteří by rádi obohatili svou výuku o projektovou metodu.

ÚVOD

V dnešní době české školství prochází změnami, které jsou výsledkem snah o modernizaci ve vzdělávání v celé jeho šíři. Rámcový vzdělávací program je otevřen možnostem využití pedagogických inovací a alternativních přístupů, směřujících k celostnímu vzdělávání a integraci dílčích oborů. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou pojímány tak, aby umožňovaly propojování poznatků jednotlivých oborů, a přispívaly tak k větší komplexnosti výuky, rozvoji kompetencí a individualizaci v přístupu k žákům. Tato proměna tedy spočívá v tom, že předměty již nejsou izolované, ale integrované do témat, která zasazují poznatky jednotlivých oborových disciplín do širšího kontextu vzdělávání.

Projektová metoda svým charakterem, integrativním přístupem k obsahu učiva, činnostním pojetím a zaměřením na praktické využití znalostí, plně vyhovuje tomuto modernímu přístupu ke vzdělání. Projekty propojují znalosti na jedno téma z různých oborových disciplín vzdělávacích oborů, a tím umožňují proniknutí do problematiky z mnoha úhlů pohledu. Dalšími přednostmi této metody jsou rozvoj osobnosti žáka s ohledem na jeho individualitu, překonávání encyklopedičnosti, učivo je chápáno ne jako cíl, ale jako prostředek k rozvoji osobnosti, aktivizace žáka a jeho tvořivých schopností, využívání přirozené touhy po vědě, aktivní přístup ke znalostem, praktickým činnostem, prožitku a emocím, rozvoj fantazie a kreativního myšlení. Tyto výhody byly důvodem, proč jsem se rozhodla k hlubšímu prozkoumání projektové metody a jejímu využití v hudební výchově.

Mým cílem při zpracování jednotlivých kapitol je prokázat možnosti využití projektové metody v propojení hudebně-teoretických a praktických disciplín s estetickovýchovnými a jinými předměty a navrhnout projekty, které by umožňovaly integraci oborových disciplín a přispívaly tak k cílům Rámcového vzdělávacího programu.

Problematice projektové metody se ve své diplomové práci věnuji z hlediska jejího teoretického vymezení a praktického využití v kontextu s učebními osnovami a plány pro Základní školy a Gymnázia v ČR, a též v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní a gymnazijní vzdělávání platným od 1. 9. 2006. Obsah je rozdělen do tří částí. První je zaměřena na vývoj projektové metody a její pojetí v současnosti, výčet nejdůležitějších znaků, odůvodnění jejího opodstatnění a užitečnosti v předmětu hudební výchova a zpracování metodiky. Druhá část je věnována rozboru běžných učebnic, alternativních učebních doplňků a metodických příruček pro hudební výchovu, s cílem zjistit, zda tyto učební materiály uvádí možnost interdisciplinárního propojení s jinými předměty (tj. náměty na uskutečnění projektu v rámci školní výuky) či návrhy tématického zpracování hudebních znalostí a inspirují tak k projektové metodě. Tato část také uvádí teoretickou možnost propojení hudební výchovy s předměty školních osnov. Třetí část je praktická a je v ní soustředěno 27 projektů, rozdělených podle účasti jednotlivých předmětů.

K prostudování jednotlivých pramenů odborné literatury, monografií, učebnic, skript a odborných článků, jsem použila metodu historicko-pramenného srovnání. V této fázi jsem zjistila, že dosavadní poznatky jsou obsaženy ve skromném množství literatury, z nichž za nejdůležitější považuji práce J. Valenty „Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou“, H. Kasíkové a J. Valenty „Reformu dělá učitel aneb Diferenciace, individualizace, kooperace ve vyučování“, J. Kašové „Škola trochu jinak“, M. Kubínové „Projekty ve vyučování matematice - cesta k tvořivosti a samostatnosti“, H. Grecmanové a E. Urbanovské „Projektové vyučování a jeho význam v současné škole“ a S. Holm-Larsenové „Projektové vyučování“. Tato literatura mi posloužila k vymezení teoretických možností propojení hudební výchovy s ostatními předměty učebních osnov a k vytvoření praktické části, ve které jsou shromážděny projekty, které je možné využít ve vyučování, a obohatit tak školní život.

Práce si klade za cíl přinést jisté novum zejména v praktické části, kde jsou nashromážděny projekty, které mohou sloužit jako integrativní témata napomáhající realizaci vzdělávacího obsahu. Navržené projekty dokazují, že projektová metoda nachází své opodstatnění nejen v hudební výchově, ale že její přednosti mohou přispět ke zkvalitnění výuky a naplnění výchovně-vzdělávacích cílů.

Používání projektové metody v hudební výchově je nepochybně přínosné. Záleží však především na učitelích, jejich schopnostech a ochotě uplatňovat tyto principy ve školní praxi, a přetvářet tak školní život v místo, které děti mají rády a kde se aktivně připravují na budoucnost.

Motto: „Ze školy by měl mladý člověk vyjít jako harmonická osobnost, ne jako specialista.“
A. Einstein

1 Projekt jako specifický pedagogický postup

1.1 Historické východisko a vývoj projektové metody

Projekt, metoda spjatá se skutečným životem, založená na zkušenosti, užitečnosti a rozvoji tvořivosti, je jednou z nejstarších metod v historii lidstva. (Již v pravěku si lidé předávali vědomosti, poznatky a zkušenosti tak, že je názorně předváděli, ukazovali si celý postup i nápady a myšlenky). V podobě pedagogického nástroje se však projektová metoda objevuje mnohem později.

Některé znaky a myšlenky této metody bychom našli ve spisech velkých osobností pedagogiky, například u J. A. Komenského (1592 – 1670) nebo u J. H. Pestalozziho (1746 – 1827). O necelá dvě století později, na přelomu 19. a 20. století, prochází školství celosvětovým reformním hnutím, které prosazuje myšlenky pedocentrismu¹. V této době, přesně řečeno v roce 1908 se v USA na Vyšší zemědělské škole v Massachusetts objevil první projekt označený jako 'home project' (domácí projekt) zadaný profesorem R. W. Stimsonem. Samotný název metody pak pravděpodobně pochází z článku W. H. Killpatricka nazvaný „The Project Method“ (Projektová metoda), ve kterém je tato metoda definována jako: „určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žáku tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě“.²

---

¹ **Pedocentrismus** je hnutí, které činilo centrem vyučování žáka (dítě), kterému se mělo vše podřídit. Pedocentrismus, jak ho původně formulovaly tyto teorie, byl dalším vývojem překonán, avšak svůj význam si zachovala idea orientující se na dítě, na význam osobnosti žáka ve výchovném a vzdělávacím procesu. Od té doby je dále rozvíjena až do současnosti. Viz. SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha : ISV, 1999, str. 117. ISBN 80-85866-33-1.

² VALENTA, J., aj. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha, IPOS ARTAMA 1993, str. 4. ISBN 80-7068-066-0.

Již přesněji formulované principy projektové metody jsou definované v pracích amerického filozofa a pedagoga J. Deweye (1859-1952), který je považován za průkopníka této metody a zastávce pragmatické filosofie. Tento přístup k učení klade do středu zájmu zkušenost jako základ poznání. „Učení zkušeností, které pragmatická pedagogika staví proti učení z textů a od učitelů, vytváří významný prostor dětskému experimentování a tvořivosti.“³ Pragmatismus tedy můžeme pokládat za první krok k rozvoji projektového vyučování.

Mezi nejvýznamnější světové pedagogy, kteří ovlivnili vývoj projektové metody řadíme již výše uvedeného J. Deweye, W. H. Killpatricka, E. Keyovou, M. Montessoriovou a další.

Reformní snahy probíhaly i u nás ve dvacátých a třicátých letech minulého století. Zaangažovanými pedagogy v této době jsou zejména O. Chlup, J. Uher a V. Příhoda, organizátor pokusných reformních škol. Toto úsilí o reformu školství bylo přerušeno druhou světovou válkou, po které byl v roce 1948 uveden v platnost integrovaný školský zákon⁴, který prosazoval uniformitu a standardizaci vývoje. Šedesátá a sedmdesátá léta dvacátého století přinášejí ze západní Evropy snahy o překonání tradiční školy. V rámci tzv. alternativních škol se opět objevují projekty jako vyučovací metoda, která podporuje u žáků tvořivost, odbornost, aplikaci získaných teoretických znalostí a připravuje je po stránce sociálně komunikačních dovedností (práce ve skupině, schopnosti argumentace, vedení dialogu atp.). Do roku 1989 je však zařazování projektové metody do vyučování na školách spíše výjimkou. Až v devadesátých letech je vzdělávací proces obohacen o nové alternativní přístupy, a je tak otevřen prostor také pro projektovou metodu výuky. Dnes je možno říci, že se školy nebrání realizaci tvořivého otevřeného vyučování a projekty jsou využívány ve větším rozsahu, k čemuž přispělo také větší množství odborné literatury zaměřené na alternativní přístupy ve výuce s ohledem na

---

³ SLAVÍKOVÁ, M. Hudební výchova v projektovém vyučování. *Hudební výchova*, 1994, roč. 3, č. 5, s. 46. ISSN 1210-3683.

⁴ Zákon o jednotné škole č.95/1948 Sb.

potřeby žáka a komplexní rozvoj jeho osobnosti. Nutno však podotknout, že témata, která jsou učiteli volena ke zpracování do projektů, často upřednostňují ve větší míře jiné cíle než estetickovýchovné, a tudíž i chybí zapojení Hudební výchovy.

Ve vývoji projektové metody došlo k mnoha proměnám. Doposud se odborníci neshodli na přesném termínu (projektová metoda, projektové vyučování, projektová výuka či projekt), což vypovídá o tom, že projektová metoda je z hlediska formy i metody velice flexibilní, variabilní a atraktivní pro dnešní moderní přístupy k vyučování. Základními principy projektové metody jsou potřeby dítěte, aktuální situace, seberegulace, interdisciplinarita, orientace na produkt, skupinová realizace, společenská relevantnost atp. Vymezení projektovou metodu je kvůli její komplexnosti velmi složité, a proto je následující kapitola věnována podrobnějšímu vysvětlení jejích principů.

1.2 Vymezení pojmu projektová metoda

Význam slova projekt je odvozen z latinského slova *proicio* (v překl. hodit, vrhnout vpřed, napřáhnout). Projekt (neboli plán, záměr) bychom mohli definovat jako konkrétní, „jasně a srozumitelně navržený úkol“⁵, který vychází z potřeb praktického života, směřuje k určitému cíli, rozvíjí řadu dovedností a vytváří atmosféru nabytou motivací a aktivitou.

Každý projekt je koncentrací myšlenek na jedno dané téma, které žáci zpracovávají samostatně za asistence učitele či jeho vhodného usměrňování. Projekt nepředkládá znalosti ve formě slovních formulací k memorování, nýbrž přináší podmínky, za nichž žáci zkouší svou podnikavost, rozhodování a aktivitu. Právě jistý stupeň nesnadnosti a množství překážek, má v projektech udržet žákův zájem. Tam, kde jsou překážky, začíná myšlení. Uskutečněním projektu usilujeme o těsnou souvislost myšlení a praxe. Zdůrazňuje se zřetel k žakově aktivitě a získávání nových poznatků aktivní činností v přirozeném prostředí. Jedná se o postup, který začíná užitím a směřuje k vědomostem, tedy o metodu aktivního učení, pomocí níž jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů, získávají znalosti a zkušenosti praktickou činností a experimentováním, čímž si uvědomují poznatky v širších souvislostech.

Projektové metodě se v dnešní době v pedagogických publikacích dostává stále většího zájmu a tento fenomén je posuzován z různých úhlů pohledu. Proto také odborná literatura nabízí množství definic, které se snaží vyzdvihnout různé znaky této metody. Za základní a nejpodstatnější principy projektové metody většina autorů pokládá následující:

- *přeměna školního prostředí*, které umožňuje jiné vnímání školního života tím, že se škola stává místem, kde se žáci

⁵ VALENTA, J., aj. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha, IPOS ARTAMA 1993, str. 4. ISBN 80-7068-066-0.

aktivně připravují na budoucnost, a kde mají možnost si vyzkoušet své schopnosti,

- *pohyb a dynamiku*, tj. přechod od myšlenky k činu, který předpokládá žákovu zodpovědnost a má zcela konkrétní výstup, což je můžeme vyjádřit jako „orientaci na prezentaci výsledků a to různými způsoby v různých prostředích“⁶,
- *integraci předmětů*, neboli hledání určitých témat učiva, která lze spojovat bez ohledu na jejich původní začlenění do tradičních předmětů, uvádí většina autorů,
- *integraci výchovy a vzdělávání*,⁷ neboli rozvíjení mezipředmětových dovedností, které jsou důležité pro komplexnost vzdělání,
- *společenskou relevantnost*⁸ jako jeden z hlavních rysů uvádí H. Grecmanová a E. Urbanovská,
- *respektuje přirozenou potřebu žáků*⁹ spojovat a testovat nové poznatky s reálným světem,
- *činnostní pojetí* neboli systémovost a efektivnost při propojení s reálným životem a prakticky zužitkované nabyté teoretické vědomosti v praxi,
- *praktické činnosti* „vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného nebo slovesného produktu,“¹⁰
- *přenesení odpovědnosti na žáka*¹¹, za důsledné zpracování dokončení úkolů,
- *orientace na zkušenost žáka* jako východisko projektové práce, žák si v průběhu práce na projektu neosvojuje již hotové (předem uspořádané) poznatky, ale je uváděn do takových situací, které umožňují, aby poznatky v jemu známých souvislostech konstruoval,

---

⁶ KUBÍNOVÁ, M. *Projekty (ve vyučování matematice) - cesta k tvořivosti a samostatnosti*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2002, s. 73. ISBN 80-7290-088-9.

⁷ KOŠŤÁLOVÁ, V. Hudba jako vyučovací metoda. *Informatorium*, 2006, č. 2, s. 6-7. ISSN 1210-7506.

⁸ GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. Projektové vyučování a jeho význam v současné škole. *Pedagogika*, 1997, roč. 47, č. 1, s. 37-45. ISSN 3330-3815.

⁹ KUBÍNOVÁ, M. *Projekty (ve vyučování matematice) - cesta k tvořivosti a samostatnosti*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2002, s. 73. ISBN 80-7290-088-9.

¹⁰ PRŮCHA, J., aj. *Pedagogický slovník*. Praha, Portál 2001, s. 184. ISBN 80-7178-579-2.

¹¹ VALENTA, J., aj. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha, IPOS ARTAMA 1993, s. 4. ISBN 80-7068-066-0.

- *experimentování a tvořivost*¹² během celého procesu,
- *aktivita*, tj. aktivní vztah dítěte ke třídě a k okolnímu světu a možnost seberealizace v edukačním procesu,
- *problémová povaha úkolů*, které žáci nejdříve sami formulují a posléze řeší. Žáci se učí, že „mít odlišné názory je zcela legitimní¹³“ (možnost volby zadání a činnosti, odpovědnosti a rozvoj sociálních a komunikačních dovedností žáka je též zdůrazňováno G. Pettym¹⁴),
- *existence více správných řešení* je v tomto případě nevýhoda projektů, protože se tím hodnocení vytvořených prací stává velmi obtížné (často se proto volí diskuse, která slouží jako zpětná vazba),
- *silný motivační náboj*, jelikož svou podstatou žákům dovoluje, aby dosahovali cílů svými vlastními rozhodnutími a cestami, dovoluje jim spojit poznání skutečnosti přirozenou cestou, tj. prožitkem spojeným se smyslovým vnímáním a emocionálním prožitkem, navíc žádný nápad není hodnocen jako špatný a to děti motivuje k hledání stále nových způsobů řešení úkolů,
- *velké možnosti ve využívání různých druhů organizačních forem a vyučovacích metod*, z nichž můžeme jmenovat diskusi, kladení otázek, brainstorming, mapování mysli, problémovou metodu, metodu práce s knihou, hraní rolí a dramatickou hru, hru, experiment, pozorování, sebehodnocení a slovní hodnocení,
- *rozvoj osobnosti* z hlediska formování postojů, utváření sebepojetí, vedení k zodpovědnosti za dokončení úkolů, dovednosti sebehodnocení, nakládání s časem (časové rozvržení zpracování zadané práce), rozvoj komunikačních dovedností (dává prostor pro vyjadřování se a formulaci myšlenek),
- *důraz jak na činnost individuální tak i sociální*, upřednostňující práci dětí ve skupinách i individuálně, čímž dává vyniknout jak

¹² SLAVÍKOVÁ, M. Hudební výchova v projektovém vyučování. *Hudební výchova*, 1994, roč. 3, č. 5, s. 46. ISSN 1210-3683.

¹³ HOLM-LARSEN, S. Projektové vyučování. *Moderní vyučování*, 2002, č. 9, s. 19-21.

¹⁴ PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha, Portál 1996, s. 215-220. ISBN 80-7178-978-X.

žákům velmi nadaným, tak dává i prostor učiteli, aby se mohl věnovat i žákům méně nadaným,

- *umožňuje změnu rolí*, a to 1. učiva, které se v procesu učení stává prostředkem a ne cílem, 2. proměnu rolí ve smyslu žák – učitel, kdy učitel se posouvá do role poradce, který pouze usměrňuje, radí, pomáhá v průběžné evaluaci a podporuje vlastní aktivitu.

Je nutno zdůraznit, že není možné vytvářet projekty podle jedné šablony a vždy zahrnout všechny výše uvedené principy. Každý projekt se odvíjí od potřeb dětí, zájmu o obor, výukových cílů, které si učitel klade, a v neposlední řadě od naplňování cílů a kompetencí uvedených Rámcově vzdělávacím programem (dále jen RVP¹⁵).

D e f i n i c e pojmu "projektová výuka" (popř. projektové vyučování, projektová metoda, výchovně vzdělávací projekt, projekt atp.) se stále vyvíjí a upřesňuje. Jednotné vymezení pojmu neexistuje. Z výše uvedeného výčtu znaků a principů prezentovaných v dostupných v publikacích a informačních zdrojích lze tedy vyvodit, že tato problematika není zcela dořešena. Od roku 1990 zájem pedagogů o projektovou metodu vzrostl a v odborné literatuře, monografiích, člancích a diskusích jsou uvedeny definice, postupy při realizaci, možnosti využití v jednotlivých předmětech i konkrétní provedení. V současné době se uskutečněné projekty objevují zejména na internetových stránkách škol, které se prezentují svými úspěchy v této metodě. To dokazuje, že projekt je pro dnešní školu velmi zajímavou a lákavou vyučovací metodou, která přispívá k moderní filozofii vzdělávání, usilující o „proměnu k celostnímu vzdělávání, k integraci obsahu vzdělávání, k integraci výchovy a vzdělávání, proměně

---

¹⁵ Rámcové vzdělávací programy pro základní a gymnaziální vzdělávání jsou dostupné v tištěné verzi nebo na internetovém serveru Výzkumného pedagogického ústavu v Praze na (<http://www.vuppraha.cz/index.php?op=sections&sid=1>).

výchovných složek a vyučovacích předmětů k tematickým celkům a projektovému vyučování.“¹⁶

C í l e m projektového vyučování obecně je překonat nedostatky běžné tradiční školy, mezi které patří omezování svobody žáka a jeho aktivity, zájmů dítěte, nedostatečné reagování na žákovy individuální předpoklady, nerespektování reálných životních situací a odtrženost od životní praxe, která má často za následek nízkou motivaci žáků, izolovanost a roztržitost vědění, kopírování vědních oborů a pamětní jednostranné kognitivní učení, které v Hudební výchově, jakožto předmětu výchovně-estetickém, je naprosto nevyhovující.

Projekty se d ě l í podle několika k r i t é r i í, a to podle: stanoveného cíle, míry integrace, doby trvání, místa konání, navrhovatele, počtu účastníků a rozsahu. Všechna tato kritéria jsou odvozena od povahy projektů, které jsou charakteristické svou schopností reagovat na aktuální potřeby žáků. O podrobnějším rozdělení je možné se dozvědět více v seznamu literatury, uvedeném v závěru této práce.

---

¹⁶ KOŠŤÁLOVÁ, V. Hudba jako vyučovací metoda. *Informatorium*, 2006, č. 2, s. 6-7.
ISSN 1210-7506.

1.2.1 Přednosti a nevýhody projektové metody

Největšími přednostmi projektové metody jsou její integrativní povaha, přirozenost a návaznost na životní realitu. Tím, že žáci ve své činnosti spatřují cosi užitečného a smysluplného, a tím, že je na ně kladena určitá míra odpovědnosti při zpracování úkolů, získává vyučovací proces silný motivační náboj. Práce na projektech dává prostor pro rozvoj takových dovedností, které jsou v běžném životě velice důležité. Mezi tyto dovednosti patří formulace vlastních názorů, způsob řešení problémů, způsob hledání informací, psaní poznámek atp. Při zpracovávání úkolů jsou žáci nuceni zapojovat všechny smysly, nechat se vést intuicí a improvizovat. Velkou výhodou je, že dává možnost vyniknout i takovým stránkám osobnosti, které jsou v běžné výuce potlačovány a umožňuje „diferenciaci a individualizaci“.¹⁷

Projektová metoda tímto vyplňuje nedostatky, které nacházíme ve frontálním vyučování, a které jsou orientované převážně na učitele a krátké izolované vyučovací hodiny. Projekty tento problém řeší tím, že umožňují detailní prozkoumání určitého problému, což je nepochybně mnohem efektivnější a prospěšnější než povrchní memorování.

Nevýhodou projektové metody je, že je velice náročná na čas (a to ve všech fázích projektu) a na znalosti vazeb mezi obory vzdělávacími oblastmi pro vytváření průřezových témat. Při plánování a tvorbě projektu je nutné, aby jeho autor znal nejen svůj obor, ale uměl se orientovat i v ostatních vzdělávacích oblastech, aby dokázal „citlivě odhadnout efektivnost využití projektové metody v daném vědním oboru vzhledem k jeho vnitřní struktuře a míru volnosti a odpovědnosti dětí“¹⁸. Je také nezbytné, aby znal objekt, pro který objekt vytváří, tj. schopnosti a znalosti žáků, bral ohled na jejich věk a zájmy, a aby měl jasné cíle, kterých chce dosáhnout při rozvoji kompetencí.

¹⁷ KASÍKOVÁ, H., VALENTA, J. *Reformu dělá učitel aneb Diferenciace, individualizace, kooperace ve vyučování*. STD Praha 1994, s. 5-43. ISBN 80-901660-0-8.

¹⁸ VALENTA, J., aj. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha, IPOS ARTAMA 1993, s. 4. ISBN 80-7068-066-0.

1.3 Projektová metoda v hudebněvýchovném kontextu

Projektová metoda je v hudební výchově méně častým jevem. Daleko více se vyskytuje v jiných předmětech, zejména v Biologii, Fyzice, České jazyce a literatuře a Výtvarné výchově. Důvody menší popularity projektové výuky v hudební výchově mohou být následující: ne všechna témata se dají zpracovat do projektů, vysoká časová náročnost, učitelé raději zůstávají u klasických metod, než by se pouštěli do 'experimentů' (z důvodu obavy z neúspěchu), nedostatečná znalost této problematiky.

Projektová metoda přináší nový pohled na hudební výchovu, jejíž disciplíny přestávají být cílem, ale metodou, která vede žáky k tomu, aby chápali význam hudby v širším kontextu vzdělávání, tj. k hudebnosti. V projektech v rámci hudební výchovy se jedná o propojování hudebně-teoretických a praktických disciplín buďto v rámci jednoho předmětu (tedy hudební výchovy), nebo v rámci několika předmětů. Tímto máme na mysli nejen propojování polyestetických předmětů (tj. integraci Hudební výchovy s Výtvarnou výchovou v projektech zaměřených na audio-vizuální složku, nebo s dramatickou, pohybovou a literární výchovou při divadelních projektech), ale také propojování předmětů, které se na první pohled zdají neslučitelné a svou podstatou vzdálené.

Fakt, že se hudební výchova může spojit aktuálně, užitečně a zábavnou formou s jinými předměty, jí umožňuje zapojit se do celostního vzdělávání, a stává se tak nepostradatelnou. Pojem hudební výchova, její disciplíny, nástroje a možnosti jsou natolik široké, že je možné najít propojení i s tak vzdálenými předměty jako je Fyzika (zvuk, tvorba zvuku, akustika), Dějepis (historické události – husitské období – chorál, protestantské písně), Matematika a její aplikace (vnášení matematických zákonitostí - dodekafonie) a ICT¹⁹ (práce s hudebními programy).

---

¹⁹ ICT – informační a komunikační technologie (práce s výpočetní technikou)

1.3.1 Didaktické problémy v hudební výchově

L. Fridman dělí problémy v hudební výchově na ty, které souvisí s estetickým vnímáním, prožíváním a hodnocením a na ty, které jsou kognitivního charakteru a souvisí s vědomostmi. L. Fridman uvádí, že „bez smyslového vnímání není možná umělecká a estetická analýza, pochopení a prožívání hudby.“²⁰

Projekty svým charakterem tyto problémy do jisté míry řeší tím, že k získání kognitivních (hudebně-teoretických) znalostí aktivizují žáky opačným procesem než je frontální vyučování. Žáci se učí navzájem, motivováni problémovou povahou úkolů, touhou dozvědět se co nejvíce o určitém tématu a úloha učitele je posunuta do roviny koordinátora, rádce a usměrňovatele. Estetické prožívání je v případě polyestetických předmětů na prvním místě, a proto by projekty prováděné v těchto předmětech měly být charakteru induktivního, tzn. kognitivní znalosti jsou vyvozovány až na základě praktických činností doprovázených emocionálním prožitkem.

V současné době se u nás projektová metoda začíná stále více uplatňovat. Tento fakt je možno doložit mnohačetnou dokumentací na webových stránkách škol. V rámci shromažďování informací ohledně projektů pořádaných na Základních školách a Gymnáziích v České republice, se naskytla možnost pohovořit s učiteli o problematice pořádání projektů. Jako důvod proč projekty v hudební výchově často či vůbec neprovádějí, uváděli malou časovou dotaci, neochotu žáků a malý výběr témat umožňujících mezipředmětové propojení. Výsledkem toho je, že pokud je na škole projekt pořádán, disciplíny hudební výchovy jsou v něm zastoupeny minimálně (např. pro dokreslení atmosféry doby, zpěv tématicky vhodných písní/poslech skladeb atp.).

---

²⁰ FRIDMAN L. Problém metody v hudební a estetické výchově (1). *Hudební výchova*, 2005, č. 2, s.19. ISSN 1210-3683.

1.4 Zpracování metodiky

V jakých krocích by měl učitel postupovat, pokud se rozhodne pro projektovou výuku:

- A. fáze stanovení tématu a cíle projektu
- B. fáze plánování projektu
- C. fáze provedení projektu
- D. fáze hodnocení projektu

ad A. fáze stanovení tématu a cíle projektu

(tj. vymezení tématu a formulace cíle - fáze před plánováním projektu)

Podnětem k vytvoření projektu může být buď spontánní nápad, náhoda, zájem samotných žáků o určitou hudební problematiku, nebo zaměření na pedagogickou situaci, např. na ujasnění znalostí, restrukturující pohled na učivo, cit pro realitu atp.²¹ Z toho vyplývá, že hlavní roli nemá především učitel. V případě, kdy se však on sám rozhodne, že využije projekt jako vhodnou vyučovací metodu k objasnění nějaké problematiky, provádí *analýzu situace*, na jejímž základě vybírá téma projektu.

Při výběru tématu by učitel měl pamatovat na to, že projekty pomáhají žákům pochopit dílčí témata v nových souvislostech. Z tohoto důvodu by hlavní téma mělo být:

- dostatečně svázané s učebními osnovami,
- atraktivní pro žáky, aby je vybízelo k hledání nových informací.

Téma by nemělo být příliš široké, aby mohlo být dostatečně detailně zpracováno, ale zároveň umožňovalo získání nových vědomostí a dovedností.

---

²¹ VALENTA, J., aj. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha, IPOS ARTAMA 1993, s. 4. ISBN 80-7068-066-0.

V projektech, jejichž součástí je i Hudební výchova, nejde pouze o zapojení jejich poslechových či pěveckých složek, jak je doposud na některých školách zvykem. Je vhodné, aby učitelé, kteří hudební část projektu plánují, přemýšleli i o dalších hudebně-teoretických disciplínách, které lze v projektovém vyučování rozvíjet. Tímto mám na mysli hudební formy, rozvoj harmonického, rytmického či tonálního cítění, atp.. V projektech nesmí převažovat činnosti, kdy je žákům předložen úkol, který vykonají (např. zazpívat píseň, poslechnout si skladbu atp.), ale musí jim být předložena smysluplná činnost, jejímž výsledkem je konkrétní úkol a při jehož řešení mají možnost využít nabytých hudebně-teoretických znalostí.

J. Kašová²² uvádí, že správně vybrané téma musí splňovat několik důležitých podmínek:

- významnost pro život a zájem dítěte (tj. přispívat k rozvoji jeho estetického cítění, rozvíjet jeho muzikálnost a hudební rozhled),
- možnost integrace různých vyučovacích předmětů (vzdělávacích oborů),
- přiměřenost věku žáků a jejich možnostem (tj. v souladu s úrovní jejich hudebního vzdělání),
- přirozenost a pravdivost.

Formulace cíle projektu (tj. významu projektu pro žáky, čeho se má projektem dosáhnout) a výběr tématu spolu úzce souvisí. Slovní vyjádření cíle nastává po seznámení se s tématem, kritickém zhodnocení a vyvození problému, který je nutno řešit. Učitel tedy vymezuje cíl, k němuž práce žáků bude směřovat. Definování cíle je činností nejen velmi důležitou, ale stává se mnohdy i nejtěžší částí projektu. Podle J. Kašové²³ „musí být cíl definován tak, aby žáky dostatečně motivoval a budil zájem. Dílčí úkoly pak mají být vždy konkrétní, reálné, zajímavé a významné.“

---

²² KAŠOVÁ, J. *Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii i praxi*. 1. vyd., Kroměříž : IUVENTA, 1995, s. 73.

²³ Tamtéž.

ad B. plánování průběhu projektu - fáze před realizací projektu

Příprava projektu je většinou rozsáhlý komplex činností vycházejících z teoretických úvah o cílech projektu a volbě jeho tématu, až po praktické činnosti související s organizačním zajištěním projektu²⁴. Tato činnost zahrnuje: stanovení hlavního tématu a podskupin tématu, podnět, stručný popis činností, rozdělení do skupin a přidělení rolí a úkolů těmto skupinám, časové rozvržení, příprava pomůcek atp. Na plánování by se měli podílet především žáci. Učitel zde vystupuje v roli rádce, organizátora, rozhodčího, soudce, rádce, podněcovatele, spolupracovníka, a usměrňovatele. Učitel dohlíží na to, aby plány odpovídaly věku, vědomostem, dovednostem, návykům a zda souvisí naplňují vytyčené cíle, rozvíjejí schopnosti a dostatečně motivují.

Otázky, které si učitel klade při plánování projektu:

obecné otázky:

- pro koho je projekt určen?
- čeho chci svou prací dosáhnout?
- je téma dostatečně motivující a vede k pozitivnímu výsledku?
- mají žáci potřebné dovednosti?
- jsou žáci schopni pracovat samostatně – budou si vědět rady?
- je možné zajistit dostatečně vyhovující podmínky pro uskutečnění projektu?

konkrétní otázky k projektům hudební výchovy:

- které hudebně-teoretické disciplíny budou do projektu zahrnuty?
  - teoretické: hudební formy, harmonie/kontrapunkt, hudební nauka atp.
  - praktické: rozvoj hudebních schopností a dovedností (pohybové sluchově-percepční analytické a syntetické

²⁴ KUBÍNOVÁ, M. *Projekty (ve vyučování matematice) - cesta k tvořivosti a samostatnosti*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2002. s. 256. ISBN 80-7290-088-9.

rytmické cítění tonální cítění, harmonické cítění, emocionální reakce, hudebně-intelektové atp.)

- které konkrétní činnosti/úkoly byly žákům zadány?

J. Kašová²⁵ dále uvádí, že „k promýšlení všech možných souvislostí, cest řešení a možných výsledků projektu se velmi dobře osvědčuje tento postup:

Mapování tématu (brainstorming) – bezprostřední zachycování všech myšlenek

Třídění reálných nápadů – a to do oblasti motivace, obsahu a organizace; a jednotlivé nápady pak následně upřesňujeme a rozpracováváme, připravujeme situace, které mohou nastat.

Redukce – původní nápady je nutné redukovat úměrně časovým a jiným podmínkám“.

Plán projektu – rámcový plán je možné rozdělit ještě podrobněji než uvádí J. Kašová a to do 7 částí: dílčí cíle, motivace, organizace, konkrétní úkoly, obsah (náplň činností), propojení s předměty, pomůcky.

V podrobném scénáři by neměly chybět: promyšlené logické uspořádání jednotlivých kroků, důsledná organizace a pravidla, rozvržení v čase, alternativní varianty, postupy, řešení (část přípravná).

Na tom, zda projekt bude úspěšný, ve velké míře závisí preciznost při jeho plánování a následně pak řízení v průběhu činností.

ad C. fáze provedení projektu

Vlastní realizace, tzn. vykonávání činností dle předem stanoveného plánu průběhu projektu. Tyto činnosti jsou ve vzájemném propojení, navazují na sebe, jsou v určité posloupnosti.

²⁵ KAŠOVÁ, J. *Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii i praxi*. 1. vyd., Kroměříž : IUVENTA, 1995, s. 75.

Obvykle se dělí do 3 částí:

a. fáze přípravná – vyslovení hypotéz, problémů a shromáždění materiálu potřebného k provedení projektu

b. fáze realizační – vlastní činnost na projektu

c. fáze diagnostická – probíhá v průběhu celé činnosti, umožňuje zhodnocení práce jednotlivých žáků ve skupinkách, dále pak celé třídy jako celku a dává možnost pružně reagovat na vzniklé situace.

Činnost v této části projektu je předána převážně do rukou žáků, kteří zpracovávají téma a vykonávají různé činnosti, které vedou k dílčím cílům. Je ideální, pokud se po dobu práce mohou žáci věnovat pouze těmto činnostem. Poměrně vhodné časové období je jeden týden (projektový týden). Žáci se plně soustředí na svou práci a nejsou rozptylováni učebními povinnostmi. Vymezení volného času také přispívá k využití předností projektů a to skupinové práci. Tím, že se žáci nesoustředí pouze do tříd v jednotlivých učebních blocích, mají možnost vytvářet různé pracovní skupiny a využít čas, jak potřebují ke zpracování zadaných úkolů.

Pro učitele, kteří pořádají projekt poprvé, lze nabídnout několik kontrolních otázek, kterými si ověří, zda je zaručen dobrý start²⁶:

- je celý projekt důkladně připraven a rozpracován do jednotlivých kroků s určenými cíli v jednotlivých fázích?
- znají a pochopili všichni žáci zadání?
- jsou všem jasná kritéria hodnocení před zahájením projektu?
- jsou k dispozici dostatečné prostředky potřebné k provedení?
- jsou všichni žáci na úkoly dostatečně připraveni?

---

²⁶ HOLM-LARSEN, S. Projektové vyučování. *Moderní vyučování*, 2002, č. 9, s. 19-21.

Tip pro první práci s projektovou metodou = pokud žáci nejsou zvyklí na projektovou práci, je dobré projekt zahájit, něčím neobvyklým, např. návštěvou koncertu, výstavy, exkurzí atp.

Prezentace žákovské práce

Prezentace projektu může být realizována mnoha způsoby: *modely, obrazy, vydáním školních novin, divadelním představením, koncertem, literární formou výstupu* atp. Jelikož se při prezentaci projektu počítá s účastí větší společnosti (žáků, učitelů, rodičů a dalších příznivců školy), měla by prezentace být atraktivní, zajímavá a přehledně uspořádaná. Je důležité nepodcenit ani výběr publika a vhodně jej informovat.

ad D. fáze hodnocení projektu – evaluace

Tato fáze zahrnuje kritiku a ocenění celé akce, rozbor úspěšnosti a přínosu pro žáky. Vyhodnotit projekt znamená uvědomit si, zda se podařilo naplnit záměr projektu, jak projekt přispěl k rozvoji dětí, k jakému posunu dítěte došlo směrem k očekávaným výstupům.

Evaluace by měla probíhat v průběhu celého projektu, a to ve formě dialogu mezi učitelem a žáky (diagnostická fáze). Nejdůležitější součástí hodnocení je *sebeevaluace* žáků, při které sami odhalují, jakého pokroku dosáhli a o jaké nové poznatky a dovednosti se obohatili (nejvíce nás zaujalo, seznámili jsme se s, nepovedlo se nám atp.).

V souladu s RVP sledujeme při plánu projektu nebo při hodnocení (evaluaci) rámcové cíle, tedy nejen rozvoj dítěte, jeho poznání, ale i pokrok v oblasti hodnotové a postojevé. Z těchto závěrů pak vyplyne, kam bude naše práce dál směřovat (je tak vlastně prvním krokem k přípravě dalšího projektu).

Jak poznáme, že se projekt vydařil? Zpětnou vazbu získává učitel během celého procesu projektového vyučování; jsou to pocity dětí při práci, zaujetí, dynamičnost práce, výsledky a také odpověď na otázku, zda bylo dosaženo cíle. Dánská učitelka S. Holm-Larsen²⁷, která má s projektovou metodou mnoholetou zkušenost, sestavila několik otázek, které mohou sloužit učitelům k vyhodnocení projektu a které by měly vést ke zlepšení plánování a realizaci dalších projektů v budoucnosti. Tyto otázky zní:

- můžeme říci, že se žáci v průběhu projektu opravdu něco naučili nebo to byla spíše jen taková zábavná aktivita?
- potvrdilo se, že se žáci naučili tomu, čemu se měli naučit?
- byl projekt integrální součástí výuky, nebo byl jen izolovaným vytržením z každodenní rutiny?
- byl projekt zaměřen na řešení problémů nebo byl pouze popisem?
- podařilo se učitelům, aby žáci opravdu řešili problémy a zaujímali stanoviska, nebo jen reprodukovali názory jiných?
- používali žáci vědomosti, dovednosti a metody z více než jednoho předmětu?
- bylo předpokládané časové rozvržení správné a zvládali jej žáci při samostatné práci?
- podařilo se učitelům vedoucímu projekt najít rovnováhu mezi vedením žáků a ovlivňováním jejich rozhodování v případě potřeby a mezi respektováním záměrů a samostatné práce žáků?
- pokud byl projekt hodnocen, dokázali být učitelé objektivní, neutrální a přesní a vyhnuli se hodnocení osobních kvalit namísto výsledků projektu?

Pokud jsou všechny odpovědi zodpovězeny kladně, projekt se zcela vydařil a není již co zlepšovat.

---

²⁷ HOLM-LARSEN, S. Projektové vyučování. *Moderní vyučování*, 2002, č. 9, s. 19-21.

PŘÍKLAD PROJEKTU **HUDBA PRAVĚKU**

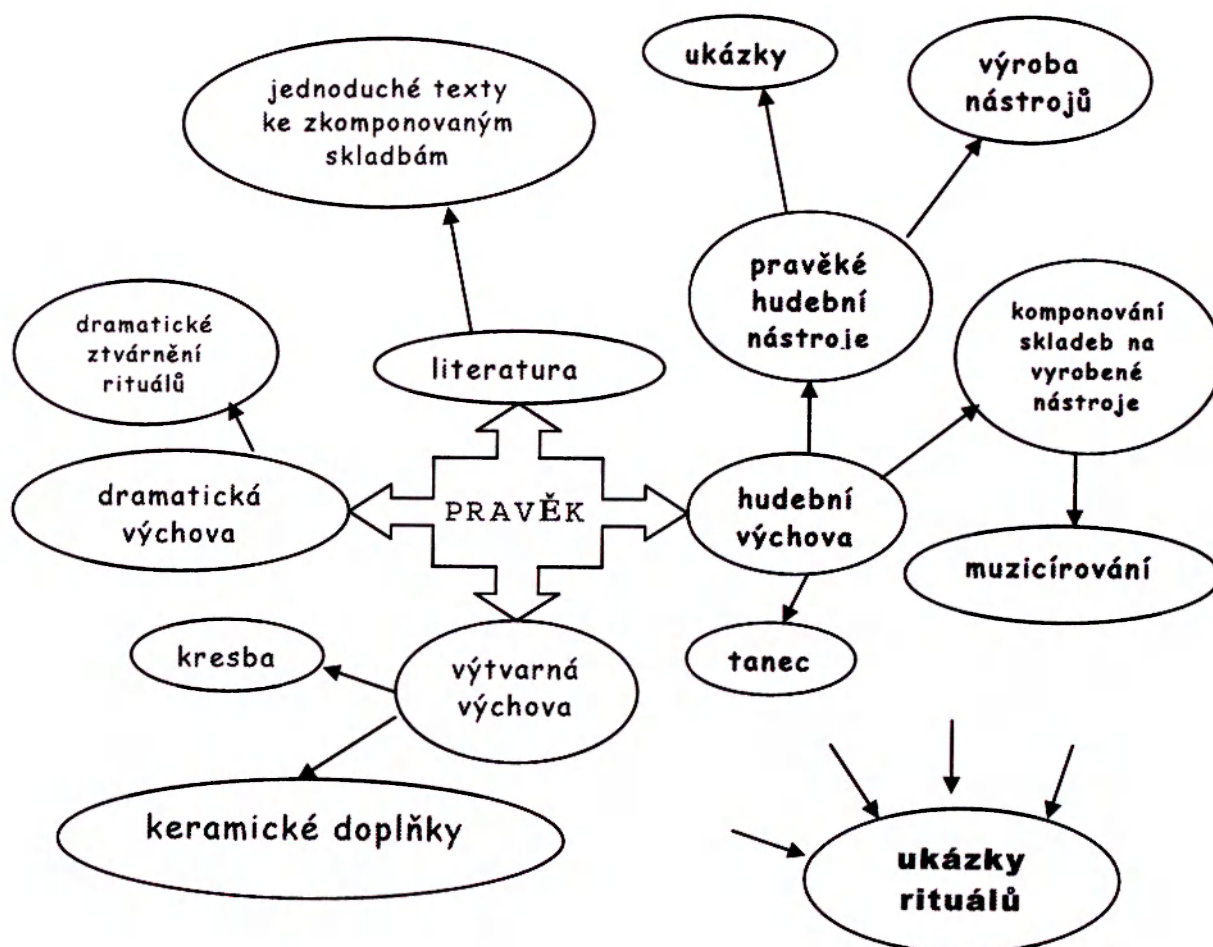
- fáze stanovení tématu a cíle projektu

téma: tento projekt navazuje na tématickou část 'Hudba pravěku' v učebnici Hudební výchova pro osmý ročník Základní školy²⁸.

cíl projektu: seznámit žáky s prvotními a základními funkcemi hudby

plánovaná doba pro provedení projektu: 2-4 vyučovací hodiny

- fáze plánování projektu – brainstorming

²⁸ CHARALAMBIDIS, A., CÍSAŘ, Z., aj. *Hudební výchova pro 8.ročník základní školy*. Praha : SPN, 2002, s. 20-23. ISBN 8072350412.

- plán projektu – rámcový plán rozdělený do 7 částí:

dílčí cíle v Hv: vyzkoušet si prvotní funkci hudby, výrobu hudebních nástrojů, vytvořit jednoduché skladby založené na principu ostinata a jednoduchých rytmických celků

motivace: poslech nahrávek domorodých afrických národů

organizace: celý projekt může probíhat venku, v prostorách školy nebo i kombinovaně, preferují se různé formy interakce (U-Ž/ŽŽ, Ž-Ž, Ž-ŽŽ)

konkrétní úkoly v Hv:

- vytvořte z dostupných materiálů jednoduchý rytmický nebo melodický hudební nástroj
- na text (sestavený v hodinách Českého jazyka a Literatury) a v souladu s dramatickým ztvárněním vybraného rituálu, oslavy, modlitby vymyslete vhodný hudební doprovod na vyrobené nástroje

obsah (náplň činností): je dán samotnými činnostmi

propojení – integrace s předměty: propojení s výtvarnou výchovou je v činnosti, jejímž výsledkem jsou hudební nástroje. Žáci se snaží skloubit funkčnost těchto nástrojů s estetickým vzhledem. Ke zhotovení mohou použít i výtvarné techniky práce s keramikou, papírem, dřevem atp. Dalším momentem propojení je kresba (nástěnné malby v jeskyních), které graficky zaznamenávají dramatické scénky, které žáci předvedli. Propojení s literární tvorbou a dramatickou výchovou je zjevné, jelikož jsou nedílitelnou součástí finálních výstupů žáků.

pomůcky:

- literatura – učebnice Hudební výchova pro osmý ročník ZŠ, kterákoliv dostupná literatura a obrazová dokumentace doby pravěké²⁹
- technické zajištění - jakýkoliv dostupný materiál (školní zásoby, přinesený z domova, získaný po cestě do školy), nářadí na opracování materiálu, výtvarné pomůcky

²⁹ ATLAS SVĚTOVÝCH DĚJIN 1. DÍL. *Pravěk – středověk*. Praha: Kartografie, 1995 (obrazová příloha)

BALLINGER, E. *Pravěký malíř*. Praha: Amulet, 2001. (knížka pro starší děti, příběh z doby kamenné vypráví o zmrzačeném chlapci a jeho schopnostech malovat.)

CHANDLEROVÁ, F., TAPLIN, S., BINGHAMOVÁ, J. *Pravěk*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2001. (ilustrované dějiny světa, průvodce dějinami pravěku, pro děti od 10 let)

MANDELOVÁ, H. *Pravěk, starověk : dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Kartografie, 1995 (historický atlas světových dějin - moderní učební pomůcka určená pro 2. stupeň základní školy a víceletá gymnázia).

- fáze realizační

fáze přípravná – teoretická příprava k výrobě pravěkých hudebních nástrojů, která vychází z návštěvy muzea (nejvhodnější), studia vhodné literatury. V praktické části projektu se žáci snaží usoudit vhodný materiál k výrobě nástrojů a jejich tvar a funkci (melodické, rytmické). Žáci si společně s učitelem povídají o hudebním životě našich pravěkých předků (k jakému účelu hudbu používali – obřady, modlitby, atp.) a charakteristika pravěké hudby (pravidelný rytmus, ostinato)

fáze realizační – samotná výroba hudebních nástrojů a kompozice skladeb pomocí těchto nástrojů. Hudební ukázky jsou skládány vždy k určitým příležitostem (obřadům, slavnostem, náboženským rituálům), které si žáci sami vymyslí a zinscenují.

► dokumentace z průběhu projektu³⁰

³⁰ fotografie pochází z projektu 'Pravěk' uskutečněného ve školním roce 2003/2004 na Gymnáziu Voděradská na Praze 10 pod vedením Mgr. J. Kolářové, učitelky Hudební výchovy.

- *fáze závěrečná – hodnocení projektu*

Hodnocení projektu probíhalo formou rozhovoru mezi žáky a učitelem. Hodnoceny byly finální produkty, průběh procesu, zobecňování poznatků, diskuse o dosažených cílech, a o tom, co se žáci naučili a co všechno bylo pro ně nové, která část se žákům ne/líbila, a proč a jak by bylo možné to příště udělat lépe, smysl projektu, proč jsou užitečné ve školní výuce.

1.4.1 Didaktické zásady a principy umělecké pedagogiky

Při tvorbě projektů musí být dodržovány zásady, které reprezentují v hudební pedagogice základní formy výchovně-vzdělávacího procesu.

Jsou jimi:

Zásada aktivity, která je spojena s konkrétními hudebními činnostmi, podporuje samostatnou aktivitu žáků, je úzce spojena s motivací a napomáhá rozvoji sebehodnocení.

Zásada názornosti, která by měla být uplatňována při všech hudebních činnostech, a to jak motorická, sluchová, zraková a grafická, tak i nepřímá, která využívá mimohudebních zkušeností – zamezuje nadbytečnému memorování, nefunkčnímu využívání mnemotechnických pomůcek a nadbytečné verbalizaci a mechanickému osvojování vědomostí.

Zásada uvědomělosti, jejíž hlavní princip spočívá v aktivním promýšlení zákonitostí a jevů estetické reality, tj. každý žák by měl umět vystihnout základní podstatu díla, příčiny a důsledky změn ve výrazových prostředcích hudby.

Zásada přiměřenosti vzhledem k věku a hudebním schopnostem, a přispívat tak k efektivitě učení tím, že respektuje základní pedagogická pravidla: *od známého k neznámému, od konkrétního k abstraktnímu, od snadného k obtížnému a od blízkého ke vzdálenému.*

Zásada soustavnosti a posloupnosti – návaznost učiva v jednotlivých ročnících, systematičnost – ne však šablonovité učení.

Zásada trvalosti neboli problematika opakování, procvičování, kontroly a hodnocení. Není možné si něco zapamatovat bez tvořivé aplikace v praxi.

Princip emocionálnosti má zabezpečit adekvátní umělecký a estetický zážitek při kontaktu s hudebním dílem. Upevňuje se tak hodnotová orientace žáka a tím i zpětně působí na rozvoj jeho tvořivého myšlení. Pozitivní citové zážitky přispívají ke klidné a tvořivé atmosféře.

Princip jednoty technických a uměleckých zřetelů zajišťuje propojení rozvoje základních nástrojových či pěveckých dovedností s výchovou k chápání sdělnosti jednotlivých hudebních projevů.

Princip jednoty produktivní a receptivní výchovy, neboli systematický poslech vede k hlubšímu pochopení hudební řeči a formuje vhodně hodnotové orientace žáků.

Princip jednoty uměleckého a mimouměleckého vzdělávání, a to nejen technická zručnost, ale i hudební vzdělání.³¹

---

³¹ Holas, M. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*. Praha: AMU, 1995, s. 42-4. ISBN 80-85883-08-2.

2 Možnosti projektu a jeho organické včlenění do estetických a jiných vzdělávacích oborů

2.1 Rozbor učebnic, alternativních učebních doplňků a metodologických příruček k předmětu Hudební výchova

Rozbor učebnic, kterému je věnována tato kapitola, se zaměřuje na zjišťování, zda materiál prezentovaný v jednotlivých kapitolách poskytuje inspiraci pro učitele a žáky pro provedení projektů, které by přispívaly k polyestetickému rozvoji či podporovaly integrativní přístup k obsahu učiva. Pozornost byla především věnována učebnicím, které jsou v současné době běžně dostupné na Základních a Středních školách v České republice, a které byly schváleny MŠMT ČR. Do této kapitoly jsou ovšem také zahrnuty učebnice a skripta pro studenty Pedagogických fakult, kteří se připravují na učitelskou profesi, a alternativní učební doplňky. Všechny pedagogické a jiné dokumenty jsou uvedeny v seznamu použité literatury na konci této diplomové práce.

Cílem rozboru vzdělávacích materiálů bylo zjistit, zda jejich obsah nabízí učitelům a žákům podnět pro realizaci projektově orientované výuky a projektů vůbec, a to například ve formě slovního zadání určitého tématu, které by propojovalo více vzdělávacích oborů.

Učebnice použité pro tento rozbor byly vydány v rozmezí let 1990 -2005. Jak již bylo zmíněno v úvodní části, zaměřené na historický vývoj, začala se projektová metoda používat na Základních a Středních školách v České republice ve větší míře zhruba od roku 1990. Obsah jednotlivých učebnic se však jen velmi zřídka věnuje koncentraci učiva na určité téma a je možné hovořit o naprosté absenci termínu „projekt“.

I přes tato zjištění je nutno podotknout, že některé kapitoly uvedených učebnic obsahují náměty, které mohou být zpracovány do projektů k provedení v rámci hudební výchovy.

Zajímavé podněty je možné nalézt spíše v alternativní literatuře, například v učebnici *Hudební výchova pro pátý ročník*³² 'Hra s říkadly' (propojení prvků řeči a hudby, doprovod na hudební nástroje, dramaturgie, hudebně-pohybová výchova, výtvarná výchova – kostýmy, obrazová dokumentace), nebo zhudebnění balady či pohádky. Dále tato učebnice nabízí uskutečnění krátkodobého projektu, jehož cílem je naučit žáky vyjadřovat se o hudbě slovy. Náplní projektu je navzájem si představit oblíbené nahrávky (skladba, píseň, hudba k filmu atp.) a vhodně je okomentovat s náležitým úvodem (představení interpreta, zajímavých znaků) a na závěr zhodnotit nejlépe uvedenou skladbu. Zajímavé projekty je také možné uskutečnit pomocí jiné učebnice *Hudební výchovy pro pátý ročník*³³, jejíž kapitoly nesou název: 'Zima v hudební dílně', 'Jaro', 'Hra na Vánoce' či 'Hra na divadlo'. V učebnici *hudební výchovy pro šestý ročník*³⁴ je možnost provedení projektu opět dramaticko-výtvarně-hudebního, a to muzikálu a v alternativní učebnici pro šestý ročník³⁵ je v poslední kapitole inspirace na provedení projektu na téma 'Mezinárodní hudební festival'.

Při výčtu literatury, která nabízí náměty a inspiraci nutno zmínit učebnice Jaroslava Herdena „My pozor dáme a posloucháme“³⁶ a „My pozor dáme a nejen posloucháme“³⁷ zaměřené převážně na poslech, které však svým přístupem a navrhovanými aktivitami směřují ke komplexnímu rozvoji estetické stránky osobnosti žáka, a jsou tedy

---

³² RAJMON, R. *Hudební výchova pro 5. ročník základní (obecné) školy*. Fortuna SPN Praha 1996, str. 7. ISBN 80-7168-288-8.

³³ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Hudební výchova pro 5. ročník: hudební dílna 1*. Úvaly: Jinan, 1995, str. 35, 45, 67 a 88.

³⁴ MIHULE, J., STŘELÁK, M. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Fortuna SPN Praha 1997. ISBN 80-7168-390-6.

³⁵ KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy: hudební dílna 2*. 1. vyd. Úvaly: Jinan, 1997.

³⁶ HERDEN, J. *My pozor dáme a posloucháme*. Praha: Scientia, 1994. ISBN 80-85827-56-5.

³⁷ HERDEN, J. *My pozor dáme a nejen posloucháme*. Praha: Scientia, 1997. ISBN 80-7183-087-9.

velmi cenným zdrojem inspirací a námětů na činnosti v projektech s propojením s hudební výchovou. Pro učitele, kteří pracují se žáky nižších ročníků velmi dobře poslouží vysokoškolská učebnice „Hudba pro děti“³⁸ Jaroslava Herdena nebo skripta Ivany Ašenbrenerové „Opera pro děti“³⁹, která nabízí náměty vhodné pro provedení opery.

V ostatních učebnicích tématicky ucelené náměty chybí, a proto je možné některé projekty uvedené z praktické části této diplomové práce (například: Umělečtí řemeslníci, Nejslavnější česká symfonie, Hudba pravěku, Impresionismus, Hra na operu, Projekt měření hlasitosti různých stylů hudby a další) začlenit do výuky k jednotlivým kapitolám v učebnicích.

Na závěr této kapitoly zbývá jen podotknout, že RVP, který umožňuje přesahy jednotlivých vzdělávacích oblastí, nabízí velké možnosti integrace vzdělávacího obsahu a záleží na učitelích, aby zvolili vhodné tematické okruhy (průřezová témata). Používání výhradně projektové metody v hodinách hudební výchovy rozhodně nemůže stačit pro dosažení cílů a kompetencí, určených v RVP pro tento obor. Její přednosti jsou však pro dnešní školu natolik příznivé, že by bylo na škodu výuku o tuto metodu ochudit.

---

³⁸ HERDEN, J., JENČKOVÁ, E., KOLÁŘ, J. *Hudba pro děti*. Praha : Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-522-X.

³⁹ AŠENBRENEROVÁ, I. *Opera pro děti*. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně. 2004. ISBN 80-7044-570-X.

2.2 Mezipředmětové propojení

Mezipředmětové propojení (neboli mezipředmětové souvislosti) je jedním z nejvýraznějších rysů projektového vyučování, a jak už z názvu vyplývá, jedná se o propojování poznatků jednotlivých vědních oborů (tj. předmětů) na určité téma.

Výhodou tohoto způsobu práce je zasazení předmětů vyučovacích osnov do vzdělávacího celku. Jednotlivé předměty přestávají být oddělené a soustředěné výhradně na svá specifika, a věnují se vazbám na dané téma a možnostem propojení. V procesu je dán také velký důraz na rozvoj klíčových kompetencí, které jsou praktické pro běžný život a je obtížné je rozvíjet při klasickém způsobu výuky (psaní poznámek, samostudium literatury, vyhledávání informací na internetu atp.). Tímto způsobem práce se také otvírá prostor pro rozvoj různých druhů inteligence (lingvistická, logicko-matematická, prostorová, hudební, kinestetická, intrapersonální, interpersonální).⁴⁰ V Gardnerově teorii je hudební inteligence uvedena samostatně, což dokazuje, že hudební řeč je velmi důležitá při vnímání světa a zpracování informací o něm. Není tedy možné hudební rozvoj dítěte zanedbat či potlačit, ale naopak co nejvíce jej zapojovat.

Příklady témat pro uskutečnění mezipředmětového propojení:

Vesmír

Český jazyk – žáci se po dobu výuky věnují převážně četbě na téma „Vesmír“ (procvičování pořizování zápisků), návštěva knihovny (učitelka předčítá a zároveň je vede k vyhledávání knih o vesmíru).

Matematika a přírodní vědy - matematické úkony k výpočtu věku, kterého by děti dosahovaly na každé z planet (číselné údaje, příslušný vzorec, vztahy veličin v tomto vzorci), zákony gravitace (s propočtem vlastní hmotnosti na jednotlivých planetách), čas ve vesmíru.

---

⁴⁰ Kovalík, S.: *Integrovaná tematická výuka: model*. Kroměříž : Spirála, 1995, 61-7. ISBN 80-901873-1-5.

Dějepis - historický časový přehled výprav do vesmíru, rozhovory o Zemi a lidském pokolení (Den Země – ochrana životního prostředí a jeho znečišťování).

Výtvarná výchova – malba planet, hvězdných soustav, vesmírných těles.

Hudební výchova – hudební cyklus Planety anglického skladatele Gustava Holsta (poslech, diskuse).

Pohybová výchova - pohybové kreace na Holstovu hudbu

Výpočetní technika - prezentace planet a meziplanetárních vztahů v programu Power Point.

Vhodná je návštěva planetária, observatoře atp.

ZOO

Společensko-vědní předměty - historie a smysl zoologických zahrad (nejstarší byly založeny v Egyptě 1500 př. Kr., pojízdné ZOO se staly součástí cirkusů, dnes slouží převážně k udržení vymírajících druhů zvířat).

Český jazyk – četba textů o ohrožených druzích zvířat.

Zeměpis – vyhledávání ohrožených druhů (dle mapy)

Výtvarná výchova - masky oblíbených zvířat.

Hudební a pohybová výchova - předvádění pohybů různých zvířat (pojmy: legato a staccato), písně na zvířecí tematiku.

Vhodný je výlet do zoologické zahrady.

(Oba příklady jsou z dílny „Mezipředmětové dovednosti ve výuce primární školy“ publikované na internetovém serveru (<http://www.mujnet.cz>), který je zaměřen na pedagogy a jejich práci. Celý článek je dostupný na:

(<http://www.mujnet.cz/ZPR/clanek.aspx?a=0&prmKod=ZPR.3175.3177.3187>).

Mezipředmětové propojení je pro výuku velmi vhodné, protože žáci mají možnost nahlédnout na určité téma z různých úhlů pohledu, a učivo se tak přibližuje životní realitě, která není roztržena na jednotlivé obory, ale vše je vzájemně propojeno. Nevýhodou propojování jsou velké nároky na spolupráci a komunikaci učitelů a vysoká časová náročnost. V porovnání s projektovou metodou má používání pouze mezipředmětového propojování nedostatek, který spočívá v tom, že nové poznatky žáci neobjevují, ale jsou jim předávány učitelem, jehož role a iniciativa nadále převažuje.

2.3 Polyestetické předměty

Polyestetickými předměty⁴¹ (estetickovými) máme na mysli Hudební (zahrnující hudebně-pohybovou a taneční složku), Výtvarnou, Dramatickou a Literární výchovu (v rámci Českého jazyka a literatury). Tyto předměty si jsou svým založením velice blízké. Pěstují v žákovi vztah k uměleckým hodnotám, rozvíjí umělecké cítění a zasvěcují do rozličných uměleckých technik, stylů, údajů o významných představitelích a uměleckých směrech. Je důležité si však uvědomit, že hudební, výtvarná, dramatická či literární výchova nemají být cílem (tedy směřovat k tomu, aby všichni žáci uměli hrát a zpívat, znali hudební teorii, životopisy hudebních skladatelů a jejich díla, uměli kreslit v rozličných malířských stylech a znali velké množství malířských technik či byli sběhlí v analýzách literárního textu), ale prostředkem k poznání jiné nemateriální úrovně bytí. Umění náš život obohacuje a povznáší nás nad každodenní rutinní záležitosti běžného života. V hodinách estetických předmětů bychom se tedy měli snažit o to, aby žáci měli možnost si osvojit a vyzkoušet základní principy jednotlivých umění v praxi, a zároveň nepodceňovat velmi významnou složku teorie, která však nesmí převažovat.

Uvědoměle poslouchat hudbu (čili přemýšlet o ní), vnímat výtvarné, literární či dramatické dílo neznamena zásadně potlačit emoce, které jsou neodmyslitelnou složkou uměleckého díla. Skutečně mu porozumět znamená dokázat vnímat, kromě emocí primárních (radost, mrazení, euforie, slzy, dojetí) právě emoce vyšší, tj. estetické. Je to dovednost vnímat jednotlivé komponenty tvořící celek uměleckého díla.

Všechny estetickovými předměty otevírají prostor pro přirozený muzikální, literární a výtvarný projev žáků, který dále kultivují, spojují s osvojováním příslušných dovedností a technik i elementárních poznatků z teorie a dějin. Aby však učitel mohl tyto dovednosti rozvíjet,

---

⁴¹ V RVP jsou estetickovými obory Hudební výchova a Výtvarná výchova zahrnuty do vzdělávací oblasti 'Umění a kultura', Dramatická výchova je zahrnuta do vzdělávací oblasti 'Doplňující vzdělávací obory', Český jazyk a literatura do vzdělávací oblasti 'Jazyk a jazyková komunikace'.

měly by se systematicky a soustavně pěstovat už od ranného věku dítěte a podporovat tak jeho estetické cítění.

Polyestetická integrace by pak měla být prováděna zvláště na Gymnáziu, kde volba předmětu je jednostranná a je na místě, aby estetické předměty byly propojovány a prezentovány v kontextu s ostatními uměními⁴².

Bohužel na mnoha školách je tento fakt opomíjen a učivo je žákům často předáváno jako jednoznačné hotové informace, ze kterých pak učitelé žáky zkouší jako z kteréhokoliv jiného vědního oboru. Podle L. Fridmana⁴³ „problém v hudební výchově je zaměření se jen na některé reprodukční činnosti bez systémové propojenosti na tvořivost a sebevyjádření.“ Z tohoto důvodu je užití projektové metody v hodinách hudební výchovy na místě. Její výhodou je její podstata, a to rozvoj žákovy kreativity, přičemž reprodukce není cílem, ale spíše prostředkem k dosažení cíle. Další výhodou je interdisciplinární propojení, které zde vychází z běžného života, ve kterém se jednotlivá umění prolínají (zejména v dnešní době multimediálních projektů). Pozitivní stránkou projektů je též variabilita a flexibilita, tj. naprosto totožný projekt bude mít odlišný průběh i výsledek a to zcela bez problémů díky možnosti okamžitému přizpůsobení se situaci. Důvodem je fakt, že téma, které je zpracováváno, vidí každý žák ze svého úhlu pohledu a to vytváří nekonečné množství řešení - pokaždé jinak a novým způsobem.

Provedení projektu nevyžaduje žádné zvláštní nadání žáků. Svým širokým záběrem zahrnuje značný prostor pro uplatnění mnoha rysů osobnosti a každé dítě si během projektu najde svou roli a projeví zájem. Například v projektu 'Hra na operu' (viz Praktická část, str. 59), projeví zájem ti, kteří jsou hudebně a dramaticky nadaní představují

---

⁴² DRÁBEK, V. *Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově*. Praha : Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998, s. 116. ISSN 0862-4461.

⁴³ FRIDMAN, L. *Problém metody v hudební a estetické výchově (1)*. *Hudební výchova*, 2005, č. 2, s.19. ISSN 1210-3683.

hudební část scény (zpěváci, orchestr), žáci, kteří jsou více výtvarně nadaní navrhují kostýmy a vytváří kulisy, žáci literárně nadaní se mohou podílet na koncepci libreta a ostatní žáci obsadí role osvětlovačů, nápovědy, šatnářek, kulisáků atp. Každý účastník má svou funkci a vidí svou důležitost a nepostradatelnost v konečném provedení díla.

Projektová metoda se dívá na určitý problém z různých hledisek. Tímto se podobá polyestetickým předmětům, které odráží mnohotvárnost světa. Žáci (ale i učitelé) by si měli uvědomit, že učební předměty, které jsou ve školních osnovách, nejsou oddělené, ale navzájem provázané a že také projekty pomáhají vnímat umění jako prostředek, jak se vyjadřovat a správně vnímat řeč umění.

Spojováním polyestetických předmětů se zabývá ve svém článku „Multimediální projekty“ také Alexandros Charalambidis⁴⁴, který hovoří o „převádění hudby do verbální, vizuální nebo pohybové roviny a naopak“. Integrace hudby s poezií, s výtvarným uměním nebo dramatem napomáhá „širší orientaci ve světě umění vůbec“. Pozornost také věnuje historickým, formálním a jiným souvislostem, které jsou nezbytnou součástí pro pochopení podstaty díla a umění vůbec. Důležitým momentem je hledání podobností (shodných či typických znaků), ale také kontrastů a rozdílů.

---

⁴⁴ CHARALAMBIDIS, A. Postavení hudební výchovy v RVP ZV a její metodologická východiska. [internetový portál]. [cit. 2005-09-03]. Dostupné na Internetu: (<http://www.rvp.cz/clanek>)

2.3.1 Propojení výtvarných a hudebních disciplín

*„Ne barvy, ale odstíny,
především hudba,
našedlou píseň,
spojuje určité s neurčitým“*

Paul Verlaine (Umění básnické)

Při spojování hudební a výtvarné výchovy žáci porovnávají umělecké ztvárnění díla pomocí prostředků užívaných těmito druhy umění. Obě tato umění mají společné to, že mají schopnost brát na sebe formu a podobu citů, emocí, nálad a vnitřních stavů člověka. Jak malíř, tak i hudební skladatel mají velkou paletu nástrojů, kterými se snaží zachytit prchavé okamžiky, dojmy, nálady a emoce. Stejně jako malíř volí určité techniky, které vyhovují ztvárnění určitého dojmu (záleží na volbě podkladu, barvách a způsobu jejich míchání, výrazové formě či zvoleném stylu), i hudebník musí znát své řemeslo a umět pro svou vizi zvolit ty správné konstrukční postupy a prostředky, aby dosáhl vytouženého účinku u posluchače. Jedná se o znalosti z oblasti hudební teorie (všeobecná hudební nauka a hudebně skladebné nauky, tj. harmonie, kontrapunkt a hudební formy) a další prvky hudební řeči (melodie, rytmus, dynamika, tempo, barva), které mají schopnost v posluchači probouzet emoce a umožňují estetický zážitek z hudby.

Spojováním hudebního a výtvarného umění jde tedy o zhmotňování myšlenek, citů, nálad, emocí, vnitřních obrazů s cílem ukázat, že existuje mnoho způsobů, jak vyjádřit co cítíme a také si uvědomit, které prvky výtvarného umění a hudební řeči působí tak, že v nás vyvolávají určité emoce, nálady aj., čímž se učíme rozumět řeči umělců (malířů, sochařů, skladatelů atp.) a sémantické analýze díla, při níž si žáci uvědomí, že „zatímco obraz je schopen zachytit jen jediný okamžik v sérii proměn, hudba může vyjádřit týž proces dynamicky – v pohybu.“⁴⁵

---

⁴⁵ ROESELLOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha : Sarah 1997. ISBN 80-902267-2-8

2.3.2 Využití literární tvorby v hudebních výchově

Literatura představuje pro hudební výchovu obrovský zdroj inspirace k vytvoření hudebních děl. Volba námětu je většinou z krásné literatury a poezie, ojedinělé nejsou ani náměty z publicistiky a ze života. V oblasti literatury je možné najít nemalé množství nápadů pro tvořivou činnost, ve které je možné propojit prvky literární a hudební. Obsah osnov šestého a sedmého ročníku Základní školy nabízí lyrické náměty přírodní, milostné nebo náboženské, říkadla, pořekadla či přísloví a epické náměty v podobě bajek, mýtů, pověstí, legend atp. Osmý a devátý ročník prohlubuje znalosti ve smyslu verše, rytmu, metra, kontrastu či gradace, což jsou vyjadřovací prvky jak řeči mluvené tak i hudební.

Při hledání vazeb mezi literaturou a hudbou nalezneme v jednotlivých hudebních obdobích mnoho umělců, kteří se pro svá díla nechali inspirovat básní či literárním dílem při ztvárnění hudební myšlenky.

Vliv literatury na tvorbu v hudební oblasti není jednostranný. Pro řadu literárních aktivit má mimořádnou důležitost dobré rytmické cítění, které je u žáků rozvíjeno již v předškolním věku a na nižším stupni Základní školy v podobě rytmických cvičení v hodinách hudební výchovy. E. Beránková⁴⁶ ve své publikaci „Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla“ uvádí řadu her, kterými lze rozvíjet jak rytmické myšlení, tak i literární dovednosti. Ve své publikaci nabízí množství her, zaměřených jednak na žáky v mladším školním věku, u nichž je velmi oblíbená rytmizace či skandování říkadla, na kterých se děti naučí vnímat pravidelné střídání přízvučných a nepřízvučných slabik (metrum). Tyto poznatky pak využívají ve vlastní tvorbě básniček a říkadla. Rytmus je zde velmi důležitý, protože děti se často soustředí více na rým, který je u říkadla prvotní. Pro žáky vyššího věku Beránková nabízí hry motivační - verbálně zvukové a asociační,

---

⁴⁶ BERÁNKOVÁ, E. *Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla*. Plzeň : Fraus 2002. ISBN 80-7238-182-2

např. hra 'Kdo mě pozná?/Kdo vešel?'⁴⁷. Kapitoly nabízí hodnotné inspirace vycházející z pohádek, pověstí a z přírody, což nutí žáky, aby se zamysleli nad vyjadřovacími možnostmi hudby a spojili své znalosti s poznatky z literárních děl. Díla vytvořená žáky je posléze možné porovnat s hudebními nahrávkami a sledovat, jak charakter postav vyjádřili slavní hudební mistři⁴⁸.

Hudba a literatura jsou velmi úzce spjaty a emoce vyjádřené slovně a podbarvené hudbou (a naopak) působí mnohem intenzivněji. Tímto důkazem je jednoznačně opera, která spojuje mluvené slovo s hudbou (a další umělecké složky).

---

⁴⁷ Jeden ze žáků (hráčů) si vymyslí, kterou postavu/zvíře bude znázorňovat. Pomocí vhodných hudebních nástrojů pak ztvární tuto postavu/zvíře, přičemž ostatní musí uhodnout, která postava to je.

⁴⁸ Smetanova předehra *Faust*, Trojanova hudba k Trnkovým filmům

2.3.3 Využití prvků a technik dramatické výchovy v hudebních disciplínách

„Dítěti můžeme sdělit dvěma způsoby, co je slepý člověk. Můžeme mu říci, že slepý člověk je člověk, který nevidí. Nebo mu řekneme: Zavři oči a pokus se najít cestu z místnosti. Tento druhý způsob je dramatická výchova.“

Brian Way

Dramatická výchova svým obsahem patří spolu s výchovou výtvarnou, hudební (zahrnující hudebně-pohybovou) a literární mezi předměty esteticko-výchovné. Její těžiště spočívá v aktivitě, vlastní tvořivosti žáků, založené na vžívání se do různých rolí a životních situací, a tím se snaží pochopit a osvojit si rozličné způsoby jednání, prožít si nejrůznější uměle navozené situace a za těchto okolností si v bezpečném prostředí zkouší 'vzory chování'. Dramatická výchova může sloužit jako samostatný předmět, nebo jako součást jiného předmětu, který využívá jejího činnostního pojetí a učení prožitkem (nejčastěji Občanská výchova, Rodinná výchovy, Hudební výchova).

Pro hudební výchovu je dramatická výchova velmi důležitá, jelikož některé její disciplíny jsou s hudebními disciplínami úzce spjaté, zejména rozvoj rytmického cítění, rozvíjení smyslového vnímání, rozvoj představitivosti, obrazotvornosti a fantazie, hlasová hygiena, dýchání, tvorba hlasu a rezonance, artikulace, přízvuk, frázování, tempo, dynamika, rozvíjení pohybových dovedností a orientace v prostoru, práce s prostorem, zvukem, hudbou, materiálem, barvou atp.

Metody a techniky dramatické výchovy je v hudbě vhodné využívat především pro umocnění emocionálního prožitku, zhmotňování hudební myšlenky, seznamování se a proniknutí do dramatických útvarů divadelního či jiného charakteru a pomáhá pochopit autorovo sdělení.

Dramatická výchova používá celou řadu nástrojů, těžiště práce však spočívá v metodách a postupech:

1. sloužících k vybavení žáků potřebnými dovednostmi (cvičení a hry na rozvoj hlasových a pohybových dovedností, na koncentraci, napětí a uvolnění, rozvoji smyslového vnímání, obrazotvornosti a představivosti, rytmického cítění, plynulosti a barvitosti mluveného projevu, kontaktu, komunikaci a tvořivosti).
2. zaměřených na mapování tématu (dramatické hry a improvizace založené na jednání v navozené a přijaté situaci a případně role, provázené přímým prožitkem).
3. směřujících ke sdělování tématu a postoiů k němu (symbolizace, práce s různými vyjadřovacími prostředky, metody tvorby divadelního představení atp.).

Využíváním dramatických metod a postupů v hudební výchově se prohlubuje porozumění uměleckým dílům a rozvíjí se estetické cítění. Hudebně-dramatické útvary svým propojením různých prostředků jednotlivých uměleckých oblastí jsou významným prostředkem komplexní estetické výchovy.

2.3.4 Propojení hudební výchovy s ostatními předměty

V této kapitole jsou uvedeny konkrétní možnosti tématického mezipředmětového propojení, a to se zaměřením především na hledání souvislostí mezi vzdělávacími předměty a disciplínami hudební výchovy. Tato část nejenže teoreticky mapuje možnost interdisciplinárních vztahů, ale také slouží jako východisko a odrazový můstek k vytvoření některých projektů.

Aby bylo možné uvedené informace použít ve školní výuce, kapitola je zpracována v kontextu s novým RVP. Jedině tak lze projektovou metodu učinit platnou součástí výchovně-vzdělávacího procesu a zefektivnit tak stávající obsah učiva.

Z tohoto výčtu jsou vynechány předměty estetickovýchovné, jelikož jim byly věnovány předešlé kapitoly.

Propojení s českým jazykem se již na první pohled jeví logické. Hudba a slovo jsou od pradávna nerozlučnými partnery a bez jejich spojení by nemohly existovat písně, některé hudební druhy jako opera, muzikál atp. Společnou oblastí zájmu, která dává možnost tématického propojení, je například 'Nářečí' (tj. národní rozvrstvení jazyka). Jelikož součástí hudební výchovy jsou lidové písně různých oblastí Čech, Moravy a Slezska, je vhodné tyto dvě oblasti propojit v tematicky ucelený projekt. V rámci vzdělávací oblasti Jazyk a jazykové komunikace, v oboru Český jazyk a literatura se žáci také seznamují s prvky mluvené řeči (pauza, tempo, důraz, přízvuk), které jsou velmi blízké řeči hudební. Další velmi zajímavý materiál, vhodný pro projektové zpracování v propojení s hudební výchovou, nabízí přísloví, pořekadla a říkadla (rytmizace říkadel). V neposlední řadě je to též výuková část 'přejímání slov z cizích jazyků, slovanské jazyky', kterou je možné zahrnout do projektu s písněmi jiných národů. Propojení hudební výchovy s cizími jazyky je na základě včleňování prvků hudby do výuky (zpěv cizojazyčných písní, hudební kulisa při relaxaci atp.).

K uplatnění matematických výpočtů a práci s čísly se nabízí oblast hudby 20. století a využití jejích technik (atonalita, serialita) nebo nauka o hudebních nástrojích (výpočet obsahu, měření, stavba).

Fyzika může být hodnotně využita v projektu, ve kterém se žáci seznamují s hudebními nástroji a v souvislosti se zvukem, jeho šířením, vibrací, ozvěnou, hlasitostí, tvorbou tónu, sluchovou hygienou a negativními jevy poškozující lidský sluch atp. a v nauce o akustice v návaznosti na látku hudební výchovy prvního ročníku Gymnázia a osmého a devátého ročníku vzdělávacího oboru Fyzika na Základní škole.

Dějepis a Zeměpis (poloha jednotlivých států) poskytuje velké možnosti při hledání podobností a souvislostí mezi historickými a hudebně-historickými událostmi, a to jak na Základní, tak i Střední škole.

Obsah vzdělávacích oborů Přírodopis a Chemie jsou s hudební výchovou spjaty poněkud méně než předcházející obory. Propojení lze tedy spíše uměle vytvořit, například v projektu na téma 'Naše planeta', 'Zvířata' (hudební ztvárnění jednotlivých zvířat), atp.

3 Návrhy projektů

V této části je uvedeno 27 projektů nashromážděných z prezentací škol na internetu, osobní návštěvou učitelů Základních a Středních škol v ČR a na zahraničních internetových portálech zaměřených na mezipředmětové propojení a projekty, pro jejichž vytvoření byl námět čerpán z různých oblastí vzdělávacích oborů RVP a dostupné literatury různého zaměření. Projekty jsou směřovány k naplnění očekávaných výstupů pro obor Hudební výchova.

Projekty jsou rozděleny do několika částí, a to na:

- projekty k realizaci v rámci hudební výchovy
- projekty polyestetické (neboli estetickovýchovné)
- projekty s mezipředmětovým propojením
- projekty v rámci mezinárodní spolupráce škol (s využitím ICT⁴⁹).

Struktura prezentace jednotlivých projektů je následující:

1. **charakteristika projektu** – stručný popis celého projektu včetně dílčích činností a účast jednotlivých oborů,
2. **cíle projektu** – čeho chceme dosáhnout, které dovednosti mají být rozvíjeny, které znalosti si mají žáci osvojit,
3. **dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka** – které dílčí dovednosti a poznatky žák umí po provedení projektu,
4. **propojení vzdělávacích oborů** – vzdělávací obory zahrnuté do projektu,
5. **výstup** – produkt celého projektu,
6. **věková skupina** – pro kterou věkovou kategorii je projekt určen,
7. **časová náročnost pro provedení projektu** – v této části je uvedena pouze doba, která je předpokládána pro uskutečnění samotného projektového dne (projektových dnů), kterému předchází průběžné přípravné práce, shromažďování údajů a materiálů k danému tématu (pod vedením učitelů či samostatně). Délka trvání přípravy je

---

⁴⁹ ICT - Informační a komunikační technologie (práce s počítačem, grafickými, textovými a hudebními programy)

individuální a závisí na náročnosti; může trvat několik dní až několik měsíců.

Autorka v této části pracuje s názvy vzdělávacích oborů (předmětů), které uvádí RVP, platný od 1. 9. 2005.

Pro zpřehlednění jsou na následujících stránkách používány pouze zkratky jednotlivých vzdělávacích oborů.

Seznam zkratk v této části diplomové práce je následující:

ČJL	-	ČESKÝ JAZYK A LITERATURA
MAT	-	MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE
ICT	-	INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ TECHNOLOGIE
FYZ	-	FYZIKA
CHE	-	CHEMIE
DĚJ	-	DĚJEPIS
PŘÍ	-	PŘÍRODOPIS
BIO	-	BIOLOGIE
HV	-	HUDEBNÍ VÝCHOVA
VV	-	VÝTVARNÁ VÝCHOVA
PV	-	POHYBOVÁ VÝCHOVA (V RÁMCI HV)
DV	-	DRAMATICKÁ VÝCHOVA
TV	-	TĚLESNÁ VÝCHOVA
ZEM	-	ZEMĚPIS (GEOGRAFIE)
CJAZ	-	CIZÍ JAZYK
ČAS	-	ČLOVĚK A JEHO SVĚT

3.1 Projekty k uskutečnění v rámci hudební výchovy

EMOCE V UMĚNÍ (aneb jak vyjádřit náladu)

Charakteristika projektu: základní myšlenkou je symbolicky převést zvukové vjemy do podoby vizuální a naopak. V prvním případě si žáci poslechnou nahrávky vybrané učitelem nebo žáky a podle pocitu, které v nich hudba či zvuky (zvuky z města – z ulice, znělka z metra, klakson auta, zvonek u dveří, telefon, zvuk motoru, ulice, přechodu pro chodce, zvuk hodin nebo zvuky přírody – ptáci, voda, les, atp. ukázky hudebních děl s různým nástrojovým obsazením, vokální ukázky atp.) vyvolávají, volí výtvarnou techniku a ztvární své emoce. V případě opačném žáci reagují na výtvarná díla (obrazy, fotografie, sochy, které jsou k dispozici) a podle pocitů volí hudebně-výrazové prostředky a ztvárňují emoce hudebně (zpěvem, na hudební nástroje). Jako příklad lze uvést obrázky/fotografie focené za různého počasí – hudební ztvárnění: bubny, činely (bouřka), xylofon, metalofon, dřívka (déšť). Je také možné, aby si žáci vyrobili vlastní nástroje (plechovka s rýží, kelímek od jogurtu s provázkem aj.). Součástí projektu může být i v podobě hudební hádanka.

Cíle projektu: osvojit si (či zopakovat) vyjadřovací schopnosti pomocí prvků výtvarného a hudebního umění, tj. techniky, styly aj., rozvíjet estetické cítění a obrazotvornost, v hudební výchově především hudebně tvořivé schopnosti, harmonické a rytmické cítění, hudební představivost a hudební myšlení, instrumentální hru a prožitek z hudby.

Poznatky a získané dovednosti definované z pozice žáka: vím, jak mohu vyjádřit pocity a emoce, a to jak v hudební tak, i výtvarné podobě; vím, které znaky hudby (tempo, barva, dynamika atp.) či výtvarného díla (barvy, techniky, styly atp.) vyvolávají emoce a nálady.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, VV

Výstup: vizuální podoba hudby a hudební ztvárnění vizuální složky

Věková skupina: 10 – 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1-2 hodiny

Projekt byl vytvořen autorkou této diplomové práce.

UMĚLEČTÍ ŘEMESLNÍCI

Charakteristika projektu: v tomto projektu se navzájem propojují znalosti ze vzdělávacího oboru Fyzika (nauka o zvuku), Matematika její aplikace (výpočty při výrobě nástrojů) a Hudební výchova (nauka o hudebních nástrojích) a Výtvarná výchova (konečná podoba nástroje, dekorace). Po podrobném prozkoumání klasických hudebních nástrojů si žáci uvědomí stavbu a funkci jednotlivých nástrojů a na základě získaných znalostí se pokusí z dostupných materiálů o sestavení nového hudebního nástroje, který bude splňovat následující podmínky: umí rozkmitat vzduch (aby vytvořil zvuk), umí měnit výšku tónu (alespoň 3 tóny), umí zesílit/zeslabit zvuk.

Cíle projektu: tvořivou činností seznámit žáky se stavbou hudebních nástrojů a ukázat jim jejich možnosti a na jakém principu fungují, dílčím cílem v Hudební výchově je naučit žáky rozdělení hudebních nástrojů (bicí, strunné, dechové atp.), vymežit jejich charakteristické znaky a ukázat jejich obsazení v orchestru.

Poznatky a získané dovednosti definované z pozice žáka: vím, co je to zvuk, jak vzniká a jak se šíří; vím, jaké hudební nástroje existují, čím se odlišují, na jakém principu fungují a jaké jsou jejich možnosti (ladění, hlasitost, materiál, barva); umím si vyrobit jednoduchý hudební nástroj.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, VV, MAT, FYZ

Výstup: prezentace nástrojů, hra na vyrobené nástroje

Věková skupina: 10-17 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 4 hodiny

Pozn.: pracovní listy k uskutečnění tohoto projektu jsou k dispozici v Příloze 1.

Projekt převzat z URL <http://www.mms.gld.edu.au/musical-instruments>, kde je ve své originální podobě v anglickém jazyce. Není uvedeno, kdy a kde byl projekt uskutečněn.

Podobný projekt s názvem 'Řemesla našich předků' byl uskutečněn na ZŠ Malenovice a proběhl 19. 5. 2005.

NEJSLAVNĚJŠÍ ČESKÁ SYMFONIE

(A. Dvořák: Symfonie č. 9 e moll, „Z Nového světa“)

Charakteristika a cíle projektu: v projektu se jedná o včlenění jednoho hudebního díla do širšího kontextu s vymezením nejdůležitějších znaků. Projekt je rozdělen do šesti částí, vycházejících z témat integrativní hudební pedagogiky. Jednotlivé části jsou formulovány jako problém, který je nutno vyřešit. Témata jsou následující:

1. Proč lidé poslouchají hudbu? – převažuje výklad učitele a referáty žáků (práce s literaturou), sémantický diferenciál,
2. Jak je poslouchané uzpůsobeno? – rozbor symfonie (formální a sémantický), vazby k afroamerickému folkloru,
3. Jak se hudba provádí? – návštěva koncertu, srovnání nahrávek v podání různých dirigentů,
4. Jak se hudba zprostředkovává? – funkce hudby ve společnosti, cesta od producenta k posluchači,
5. Jak se hudba zhotovuje? – část praktická (reprodukce hlavních témat symfonie, improvizace na základě rozpracování zajímavých rytmických a harmonických míst),
6. Proč lidé kupují a prodávají hudbu? – hudební průmysl, symfonická hudby jako kulisa či reklama, různé stylizace.

Cíle projektu: objasnit stavbu symfonie jakožto hudební formy, poučit o symfonické hudbě z hlediska hudebního i společenského, z oblasti hudebních disciplín rozvíjet hudební tvořivost a rozvoj hudebního myšlení, z dalších dovedností – práce s textem (referáty), diskuse, kooperace (sociální a komunikační dovednosti).

Poznatky a získané dovednosti definované z pozice žáka: umím definovat symfonii jako umělecký druh a umím se orientovat v její struktuře; uvědomil/a jsem si postavení a funkci hudby v životě lidí a jak se hudba zprostředkovává; umím rozeznat některé symfonie a dozvěděl/a jsem se nové informace o skladatelích a jejich tvorbě.

Propojení vzdělávacích oborů: HV

Výstup: rozbor uměleckého díla, reprodukce některých částí symfonie

Věková skupina: 15-19 let

Časová náročnost: 4 - 6 hodin

Projekt je převzat z: Drábek, V.: *Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově*, Praha, Pedagogická fakulta UK, 1998. a ponechán ve své původní podobě.

PŘÍCHOD ZIMY S PŘÍJEZDEM SVATÉHO MARTINA

Charakteristika a cíle projektu: seznámit děti, jejich rodiče i širší veřejnost obyvatel města s lidovými tradicemi spojenými se změnami ročních období, v tomto případě s příchodem zimy - příjezdem Svatého Martina na bílém koni. Projekt využívá toto období ke slovním a hudebním hrám (činnostem hudebním, pěveckým, pohybovým a rytmickým), nabízí dětem hudební aktivity tematicky zaměřené na období přicházející zimy a tradic spojených s tímto ročním obdobím.

Cíle projektu: rozvoj hudebních, pěveckých, rytmických a pohybových dovedností, tj. rytmické deklamace, melodizace říkadel, zvukomalba, zpívaná zvukomalba, taneční a pohybová improvizace, sborový zpěv (umět reagovat na dirigování).

Poznatky a získané dovednosti definované z pozice žáka: poznal/a jsem jednu z tradic, která se váže k určitému období v roce, a to k příchodu zimy a Sv. Martinovi; naučil/a jsem se nová říkadla a způsobu, jak je mohu hudebně doprovodit a pohybově ztvárnit.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, ČJL (poezie)

Výstup: společné vystoupení dětí a učitelek/učitelů

Věková skupina: 6 - 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 - 2 dny

Projekt je z části převzat z URL <http://www.rvp.cz> (kde je uveden jako projekt pro Mateřské školy) a propracován pro použití na Základní škole. Autorkou článku, publikovaného 28. 6. 2005, je Alena Picková. Není uvedeno, kdy a kde byl projekt uskutečněn.

HLEDÁ SE BEETHOVEN

Charakteristika projektu: v několika krocích složit skladbu o rozsahu pár řádků. V tomto projektu si žáci osvojí základní skladatelské principy, naučí se využívat základní hudební symboly a termíny a na závěr hudební díla sami mezi sebou zhodnotí a ocení. Pravidla pro skládání: každá skladba by měla mít základní melodickou a rytmickou strukturu, zřetelnou stavbu (AB/ABA/ABACA), dynamický průběh, název by měl korespondovat s obsahem, žák by měl umět skladbu sám předvést.

Cíle projektu: lépe porozumět procesu kompozice hudebního díla a stavbě hudebních děl, naučit se používat hudební značení, uvědomit si hudební stavební prvky.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: poznal/a jsem princip skládání hudebního díla; lépe rozumím jiným hudebním dílům z hlediska stavby a prvků kompozice; znám některé hudební formy a dokážu je poznat na základě jejich znaků.

Propojení vzdělávacích oborů: disciplíny HV

Výstup: hudební dílo

Věková skupina: 11 - 16 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 – 3 hodiny

Projekt je uveřejněn na <http://www.globalschoolhouse.org> ve formě soutěže, do které se 10.-12. 1. 1999 mohli přihlásit studenti nižšího stupně Základní školy v USA a jejich práce byly oceňovány porotou a zveřejněny. Autorem původního projektu je Erik Parmenter. Pro tuto diplomovou práci byl projekt přepracován a přizpůsoben podmínkám na Základní škole v ČR.

HLEDÁ SE SUPERSTAR

Charakteristika projektu: v dnešní době je mezi dětmi a mladými lidmi velmi populární televizní pěvecká soutěž „SuperStar“ zaměřená na hledání nových talentů, do které se může přihlásit každý ve věku od 18 do 26 let s pěveckými ambicemi. Tento projekt je obdobou Superstar, tedy (dobrovolnou) pěveckou soutěží pořádanou pro žáky školy. Soutěž musí obsahovat všechny formální náležitosti: porotu (složenou z učitelů i žáků), pódium, mikrofon, obecnstvo a ceny pro vítěze. V rámci evaluace je vhodné uspořádat diskusi o kvalitě dnešních pěveckých 'celebrit', aby si žáci uvědomili, že ne všechny slavné pěvecké celebrity jsou také dobrými zpěváky/zpěvačkami.

Cíle projektu: vyzkoušet si veřejné pěvecké vystoupení, uvědomit si, co obnáší 'image superstar' (oblečení, chování na veřejnosti, pěvecký výkon, výběr písní (repertoár), charisma, oblíbenost - tedy poznatky z oblasti hudební kultury a estetického cítění.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vyzkoušel/a jsem si zpívat s mikrofonem za doprovodu hudby; zkusil/a jsem si ohodnotit pěvecký výkon ostatních žáků.

Propojení vzdělávacích oborů: disciplíny HV

Výstup: vystoupení žáků, záznam vystoupení

Věková skupina: 6 - 18 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 - 2 dny

Projekt byl uskutečněn na ZŠ Palmovka na Praze 9 3. 11. 2004, na URL <http://www.zspalmovka.cz/> je k dispozici popis projektu, fotografická dokumentace a evaluace celé akce z pohledu žáků. Pro tuto diplomovou práci byly podstatné znaky projektu ponechány nezměněné, v některých bodech byl projekt upraven a doplněn.

3.1 Projekty polyestetické

KDO SI HRAJE (A ZPÍVÁ), NEZLOBÍ!

Charakteristika projektu: žáci (každé třídy) představují jeden hudební spolek, kterému vymyslí název. Každý spolek má za úkol připravit krátký muzikál známého či vlastního námětu. Písně a hudba použitá v muzikálu může být sestavena ze známých muzikálových písní či jiných, které žáci považují za vhodné. Žáci si za pomoci učitele sestaví scénář, určí role, připraví kulisy a kostýmy. V spolku má každý žák svou funkci (scénárist(k)a, režisér(ka), choreograf(ka), kostymér(ka), hudebníci (instrumentální složka, která hudebně doprovází divadelní scénu, tj. vhodně volí doprovodnou hudbu k jednotlivým pasážím), choreograf(ka) atp.

Cíle projektu: seznámit se s procesem utváření dnes tolik oblíbeného hudebního žánru - muzikál, rozvíjet estetickou stránku osobnosti, zapojit všechny žáky do procesu; dílčí cíle pro hudební výchovu jsou: aktivními hudebními činnostmi působit na všechny složky hudebních schopností a rozvíjet je spolu se schopnostmi pohybovými.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, co je potřeba, aby vznikl muzikál a dokážu definovat tento hudebně-dramatický útvar; obohatil/a jsem si písňový repertoár.

Propojení vzdělávacích oborů: ČJL, HV, VV, DV, ICT.

Výstup: muzikálové představení v rámci školy nebo pro širší veřejnost

Věková skupina: 13 – 19 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den (večerní/odpolední představení)

Pozn.: pokud by to bylo možné, bylo by pro žáky velmi přínosné, aby shlédli nějaký muzikál, či spolupracovali s uměleckou institucí.

Námět na uskutečnění muzikálového představení je v učebnici Hudební výchova pro gymnázia (Charalambidis, A., Císař, Z., Hurník, L.: Hudební výchova pro gymnázia 2, str. 179, SPN 2003), na základě tohoto námětu byl projekt vypracován autorkou této diplomové práce.

HUDBA PRAVĚKU

Charakteristika projektu: tvořivou cestou seznámit žáky s obdobím pravěku, prvotními a základními funkcemi hudby v této době, vyrobit primitivní hudební nástroje, pravěké užité a dekorativní předměty. Zapojení jednotlivých oborů v dílčích činnostech je následující:
Hudební výchova – výroba primitivních hudebních nástrojů, komponování jednoduchých skladeb (ostinato, pravidelný rytmus),
Výtvarná výchova – keramické doplňky, nové písmo, kresba (jeskynní malby),

Český jazyk a literatura – vytvoření jednoduchých textů ke zkomponovaným skladbám,

Dramatická výchova – dramatické ztvárnění rituálů, který jsou hudebně doprovázeny na vyrobené nástroje (např. prosba o dobrou úrodu, přivolávání deště, modlitba za zemřelé, oslava svatby/narození dítěte atp.).

Cíle projektu: přiblížit žákům období pravěku v různých činnostech; v hudební výchově pak zejména poukázat na elementární výrazové prostředky hudby a na význam v prvopočátcích (rytmus - ostinato, melodie, tempo, gradace, kontrast, barva, dynamika, aj.) tj. rozvíjet schopnosti sluchově-percepční, pohybové, rytmické cítění a hudebně-intelektové.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: naučil/a jsem se, jaké byly v pravěku používány hudební nástroje a z jakých materiálů byly vyrobeny; vím, jaké hudební vyjadřování tyto nástroje umožňují; vyzkoušel/a jsem si pravěký rituál a uvědomil/a jsem si funkci hudby v něm.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, VV, DV, ČJL

Výstup: dramatické scénky doprovázené hudbou, umělecké výtvary (hudební nástroje a ozdobné či užité předměty)

Věková skupina: 12 – 16 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den

Tento projekt byl uskutečněn na mnoha školách s velkým úspěchem a je opakovaně realizován každý rok. Jedou z těchto škole je například ZŠ Heyrovského Brno, kde byl projekt uskutečněn žáky 6. tříd 26. 11. a 28. 11. 2003, dále ZŠ Lubenec, kde projekt uskutečnili v říjnu r. 2005, další školou je již zmíněné Gymnázium Voděradská na Praze 10 (viz kapitola Zpracování metodiky, str. 29).

HURÁ DO AFRIKY!

Charakteristika projektu: ještě v dnešní době bychom našli v Africe kmeny, kde hudba stále plní svou základní funkci (komunikace, náboženská funkce) a jejichž hudební tradici tvoří jednoduché, ručně vyrobené hudební nástroje (bubny, píšťaly) a hudební tvorba je redukována na základní výrazové prostředky s rytmem jako nejdůležitějším elementem. Náplní projektu je tvořivou cestou seznámit žáky s africkou hudbou, dát jim možnost vyrobit si vlastní hudební nástroj, vytvořit prostor pro improvizaci, hudebně-pohybové a výtvarné činnosti (masky, oblečení), dramatické ztvárnění.

Cíle projektu: poukázat na elementární výrazové prostředky hudby, porovnat význam hudby v prvopočátcích a v dnešní době (rytmus - ostinato, melodie, tempo, gradace, kontrast, barva, dynamika aj.), seznámit žáky s africkými hudebními nástroji.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: poznal/a jsem africkou hudbu a zahrál/a jsem si ji na hudební nástroje (vymyslel/a rytmický půdorys, jednoduchou melodii); vyrobil/a jsem si svůj vlastní nástroj; vymyslel/a jsem si svou masku/oděv a tanec, který mohu tancovat na africkou hudbu a tancem jsem něco vyjádřil.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, DV, ČJL

Výstup: dramatické scénky doprovázené hudbou, improvizace na hudební nástroje, umělecké výtvary (hudební nástroje a ozdobné či užité předměty), masky a oděvy

Věková skupina: 10 – 16 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 – 2 hodiny

Projekt byl vytvořen autorkou této diplomové práce.

MASOPUSTNÍ VESELÍ

Charakteristika projektu: celý projekt se nese v duchu zábavy a žertovné nálady, se kdy děti seznamují s tradicí a zvyky v období masopustu a společně prožívají radost a veselí, poznávají krásu humoru a vtipu v lidové slovesnosti a stále živé lidové tradice. V rámci projektu děti vytváří masky, poznávají lidovou tvorbu, zhudebňují lidové texty, nacvičují scénky, připravují občerstvení pro návštěvníky atp. Dílčí činnosti v jednotlivých oborech jsou:

Hudební výchova – tvorba melodií na lidové texty, výroba jednoduchých nástrojů (např. k výrobě *vozembouchu* použijeme tyč, na kterou připevníme Orffovy nástroje a nahoru masku vyrobenou z papírového sáčku. Abychom vyrobili *chrastítko*, nasypeme různý drobný materiál (rýži, kroupy) do prázdných papírových nebo plastových krabiček), muzicírování,

Hudebně-pohybová - hra „Na strašidla“ (žáci si zvolí hudební nástroj jako zástupný zvuk za masopustní (pohádkovou) postavu a pohybem i hrou na nástroj vyjadřují charakter, temperament jednotlivých postav),

Výtvarná výchova – masky (ukázky, kresba, výroba),

Český jazyk a literatura – příběhy, básničky, říkadla,

Dramatická výchova – tanec, scénické ztvárnění.

Cíle projektu: osvojit si základní poznatky o lidových zvycích a tradicích v období masopustu, prožít si lidovou tvořivost, chápat humor a vtip spojený s událostí a umět použít vhodné vyjadřovací prostředky pro hudební ztvárnění, tj. rozvíjet hudební představivost, myšlení a tvůrčí schopnosti.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, co je to masopustní veselí a co všechno obnáší; naučil/a jsem se nové lidové písně a říkadla spojené s touto tradicí, které umím i doprovodit na vlastnoručně vyrobený nástroj; umím si vytvořit masku.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, ČJL, DV.

Výstup: masopustní průvod (rej masek)

Věková skupina: 6 – 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den

Projekt byl převzat a upraven. Ve své původní podobě pod názvem 'Držíme masopust' je určen pro děti ve věku 3-6 let a byl publikován 7. 8. 2004 na URL <http://www.rvp.cz/clanek/30>. Autorkou projektu je Hana Kohoutová, která neuvádí, kdy a kde byl uskutečněn.

IMPRESIONISMUS

Charakteristika projektu: propojení uměleckých disciplín a znalostí v tvořivých činnostech na jedno konkrétní téma (impresionismus). Žákům jsou předložena témata, která byla zpracována umělci impresionisty (např. fontány, západ slunce, vodotrysky atp.) k hudebnímu a výtvarnému ztvárnění. Následně po poslechu a shlédnutí obrazů následuje stručná komparace společných znaků malířství a hudby a základní informace a porovnání vyrobených výtvorů s díly původních autorů. Činnosti jsou z oblasti:

Výtvarné výchovy – se jedná o techniky používané malíři, žáci jsou uvedeni do světa impresionismu vizuálně i hudbou (malířství – obrazy C. Moneta: Impression, Soleil levant, 6 studií Rouenské katedrály – žáci se pokusí seřadit obrazy dle doby vzniku;

Hudební výchovy - o použití tlumených tónů, neurčité kontury (nokturna) – práce s tématem, melancholické ladění nálady skladby, charakteristická harmonie (paralelismy, ostinata, sledy akordů nad prodlevou atp.) a barvu orchestru; hudba – Debussy: Svit luny, Preludium k Faunovu odpoledni, Oblaka, Hry vln, Slavnosti a Respighi O.: Římské katedrály);

Českého jazyka a literatury (poezie) - se studium zaměřuje na básnickou tvorbu symbolistů (Verlaine, Mallarmé, Baudlaire).

V porovnání hudby a malířství také se jedná o možnost ztvárnění, kdy obraz má schopnost zachytit jen jediný okamžik, ale hudba celou sérií okamžiků, tzn. pohyb, dynamiku procesu.

Cíle projektu: uvědomit si vztahy mezi uměními a možnosti ztvárnění určitého tématu, výrazové prvky těchto umění přispívající k zachycení nálad, okamžiků, dojmů.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, že impresionismus je umělecký směr ztvárňovaný ve vícero druzích umění; dokážu vymezit hlavní znaky tohoto směru, umím určit výrazové prostředky a techniky impresionismu a umím je použít; znám díla a představitele daného směru.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, VV, ČJL (poezie)

Výstup: rozbor skladeb, malby v impresionistickém stylu

Věková skupina: 16 – 18 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 4 - 6 hodin

Převzato z : Drábek, V.: *Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově*, Praha, Pedagogická fakulta UK, 1998. Autorka této diplomové práce projekt přepracovala z mezipředmětového propojení na projekt.

POJĎME HRÁT SPOLEČNĚ!

Charakteristika projektu: nejméně dvě třídy společně napíší a zahrají divadelní hru. Náplní projektu je na základě příběhu (známého či vymyšleného) napsat divadelní hru, ve které žáci budou ústně i písemně vyjadřovat své názory (v českém či v cizím jazyce); pro představení navrhnou a vytvoří vhodnou hudbu (hudební vstupy, dokreslení atmosféry), kostýmy, rekvizity a scénu. Jelikož divadelní útvar je především předmětem dramatické výchovy, je nutné, aby projekt byl koordinován především učitelem dramatické výchovy!

Cíle projektu: vytvoření divadelního představení, na jehož tvorbě i realizaci se budou podílet převážně žáci. Dílčím cílem v rámci hudební výchovy je uvědomit si podíl a funkci hudby v divadelní tvorbě, z hudebních schopností se rozvíjí především sluchově-pohybové a intelektové. Během tvorby představení se využívá mezipředmětových vztahů, technik dramatické výchovy a rozvíjí se estetická stránka osobnosti žáků.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vyzkoušel/a jsem si zahrát roli (vcítění se do postavy, charakteru, jednání za určitých situací atp.); znám souvislosti mezi divadelním a jinými druhy umění.

Propojení vzdělávacích oborů: DV, CJAZ, ČJL, VV, HV, ICT (práce s textovým editorem)

Výstup: prezentace hry (živé provedení, internet - webové stránky)

Věková skupina: 10 – 15 let (vhodné i pro starší žáky pro provedení v cizím jazyce)

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den

Projekt je uveden v anglickém jazyce na <http://www.etwinning.net>, přičemž tyto stránky předpokládají mezinárodní spolupráci škol. prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. V diplomové práci je uvedena jeho upravená verze vhodná pro použití na ZŠ v ČR.

RŮZNÉ PODOBY LÁSKY

Charakteristika projektu: V tomto projektu studenti porovnávají způsoby, jakými je ve výtvarném umění a v hudbě zobrazována a ztvárňována láska, zamilované páry, jejich city a vztahy. Shromažďují, analyzují a porovnávají ukázky uměleckých děl znázorňující páry a různé podoby lásky, diskutují o nich a snaží se najít spojitost mezi uměleckým dílem a skutečným životem. Na dané téma pak také libovolnou technikou vytvoří své vlastní výtvarné a hudební dílo (nebo obojí). Téma lze pojmout velmi široce, nebo jej blíže vymezit a soustředit se pouze na určitou zemi, umělecký styl či historické období – vše záleží na osnovách či cílech výuky. Hlubším proniknutím do tematiky žáci získají informace o uměleckých stylech a způsobech zobrazování skutečnosti v různých historických obdobích, poznají některé výtvarné a hudební umělce, jejich tvorbu a pozadí vzniku, seznámí se s rozdíly v postojích k: zamilovaným párům, manželství (porovnájí zvyky, obřady, tajné lásky, manželství z lásky a manželství z rozumu atp., mužským i ženským vzorům chování, módě, společenským třídám, etice – nahotě v umění/ oblečení v historických uměleckých dílech, zobrazování nepřípustných vztahů, obrazování citů.

Cíle projektu: získat širší přehled o uměleckých stylech, způsobech hudebního a výtvarného vyjadřování v průběhu staletí a uvědomit si jejich souvislosti se současnou kulturou, rozvíjet estetické a emocionální citění a v tvořivé části zužitkovat znalosti při ztvárnění své představy.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: znám rozličné podoby hudebního a výtvarného ztvárňování lásky v historických obdobích a v současné době; dozvěděl/a jsem se o různých postojích k manželství a mužské a ženské roli v něm; vyzkoušel/a jsem si, jakým způsobem toto téma mohu ztvárnit.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, VV, ČAS, ČJL (diskuse v evaluační části).

Výstupy: v krátkém vystoupení představí vybrané výtvarné dílo a dostanou příležitost vytvořit vlastní výtvarné dílo na dané téma.

Věková skupina: 16 – 19 let (v tomto věku obvykle získávají mladí lidé své první zkušenosti s láskou, proto je jim téma projektu blízké a mohou do své práce promítat vlastní dojmy, názory a emoce)

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 měsíc (nejlépe květen)

Projekt byl uveřejněn na URL <http://www.etwinning.net> r. 2005 a ve své původní podobě je určen pouze pro obor Výtvarná výchova. V popisu projektu je možné nalézt mnoho odkazů na výtvarná díla. Autorka této DP uvádí projekt v upravení podobě, která umožňuje projekt použít v mezipředmětovém propojení hudební a výtvarné výchovy.

NAPŘÍČ EVROPOU

Charakteristika projektu: tento projekt směřuje k všeobecnému rozhledu žáka tím, že mu pomáhá se orientovat ve svém vzdálenějším okolí. Dílčí tvořivé činnosti jsou z oborů:

Dějepis, Zeměpis (založení „cestovní kanceláře“, scénické ztvárnění zajímavé historické události),

Hudební výchova (hudba různých států s jejich charakteristickými rysy: Rakousko – tanec valčík, Řecko – řecký tanec (Zorba´s dance), Francie – Avignonský most (Sur le pont d´Avignon) - hudebně-pohybové zpracování, Rusko – scénka s hudebními vstupy z filmu Mrazík),
Výtvarná výchova (plakáty, vizitky, výzdoba, vlajky atp.),

Občanská výchova („Summit zúčastněných evropských zemí“). Žáci se seznamují s evropskými zeměmi z různých úhlů pohledu (tj. příroda, kultura, hudba, historie, móda, sport, to jsou zvyky a tradice, rozdílné měny, jazyky, dopravní prostředky, filmy, jídla, atp. tedy vše kolem nás co skutečně existuje, co nás nejen oslovuje a zajímá, ale také ovlivňuje.

Cíle projektu: poznat země Evropy a jejich charakteristické odlišnosti z rozličných oblastí zájmu, dílčími cíli je rozvoj dovednosti práce v kolektivu, komunikace, dovednosti sociální, naučit se samostatnosti a odpovědnosti. V hudební výchově se pak především naučit rozlišovat hudbu a kulturu jednotlivých států podle určitých znaků.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: dozvěděl/a jsem se nové informace o hudbě států a tyto zkušenosti jsem předal/a svým spolužákům.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, ZEM, DĚJ, ČJL

Výstup: plakáty, kooperativní učení, písně

Věková skupina: 6 – 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 2 dny

Podobný projekt, spíše v podobě mezipředmětového/integrovaného propojení, kdy z hudebních disciplín se zapojil pouze poslech hudebních děl skladatelů různých národností, byl realizován na ZŠ Mendelova v prosinci r. 2000. Obdobný projekt s názvem 'Den památek UNESCO' byl uskutečněn 12. 4. 2006 na ZŠ Nad Přehradou na Praze 10. Autorka této práce projekt ZŠ Mendelova upravila, propracovala a doplnila.

VESELÉ VÁNOČNÍ HODY

Charakteristika projektu: atmosféra Vánoc přímo vybízí k uspořádání projektového dne (projektových dnů) během nichž si žáci zazpívají koledy, zdramatizují biblické náměty, sestavují Betlém, hovoří o tradicích Vánoc, zhudebňují lidová říkadla, pověry, pranostiky atp.

Cíle projektu: vnést do školy vánoční atmosféru a připomenout (naučit) dětem tradice, které se váží k těmto svátkům; dílčími činnostmi v hudební výchově jsou zpěv, hra na hudební nástroje, hudebně-pohybové a dramatické aktivity.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: umím zazpívat vánoční koledy; znám lidová říkadla, pověry, pranostiky; znám vánoční tradice, které se vážou k mé vlasti.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, DV, ČJL

Výstup: vánoční veselí

Věková skupina: 6 – 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 – 5 dní

Tento projekt je na školách velmi oblíbený a v různé míře zapojení jednotlivých předmětů je každoročně pořádán na Základních školách, například pod názvem 'Vánoční ladění', se projekt pořádal v rámci 1.-9. tříd ZŠ Lubenec dne 22. prosince r. 2005. Podoba projektu je vytvořena autorkou této diplomové práce. Nebo na ZŠ Most (J. A. Komenského 474) v roce 2000/2001. Dále také na ŽS Tišnov byl 21.12. 2005 uskutečněn projekt ve formě divadelního představení "Přišli jsme k Vám na koledu" pro žáky I. stupně.

HODY HODY DOPROVODY...

Charakteristika projektu: Velikonoce jsou jeden z mála svátků (spolu s Velikonocemi), které jsou slaveny ve všech koutech naší vlasti, často se však jejich oslava redukuje na komerčně prodávanou výzdobu domovů a zejména městské děti nemají možnost si prožít všechny ty krásné zvyky a tradice, které se k tomuto náboženskému svátku vážou. V rámci tohoto projektu si žáci zazpívají písně, které se spojené s velikonočními svátky, zdramatizují biblické příběhy, naučí se velikonoční říkadla, zvyky a tradice. Pilíř celého projektu tvoří estetickovýchovné předměty.

Cíle projektu: vnést do školy jarní atmosféru, připomenout dětem velikonoční zvyky a tradice, vyzdobit třídy, naučit se jarní a velikonoční písně, velikonoční pořekadla.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: znám tradice a zvyky, které se vážou k době Velikonoc a o původ těchto svátků; naučil/a jsem se nové písně, pořekadla a jak si vyrobit ozdobné velikonoční předměty.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, ČJL, DV

Výstup: velikonoční veselí, dekorace, zpěv, instrumentální hra, dramatizace.

Věková skupina: 6 – 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 – 5 dní

Tento projekt je na školách velmi oblíbený a v různé míře zapojení jednotlivých oborů je každoročně pořádán na Základních školách pod různými názvy. Podoba projektu je vytvořena autorkou této diplomové práce.

HRA NA OPERU

Charakteristika projektu: prostřednictvím elementárních hudebních činností umožnit dětem proniknout do světa opery, ve které se propojuje složka *hudební* (kompoziční a výrazové prostředky), *hudebně-pohybová* (tanec, balet), *výtvarná* (kostýmy, kulisy), *dramatická* (herecká složka) a *literární* (program) aj., přičemž hlavní pozornost je věnována hudbě, která ztvárňuje děj, postavy, situace, pocity atp. Námět na operu přichází buďto od učitele nebo od žáků samotných. Jako inspirace zde může posloužit i vysokoškolská učebnice Jaroslava Herdena (Hudba pro děti str. 90-126) nebo skripta Ivany Ašenbrennerové (Opera pro děti).

Cíle projektu: prožít si operní scénu a uvědomit si, co vše je zapotřebí k vytvoření opery a naučit se porozumět tomuto hudebnímu druhu, naučit se v něm orientovat.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, co je to opera, jaké má části a kdo se podílí na jejím vytvoření; vím, že jednotlivé složky jsou navzájem propojeny a ztvárňují postavy, děj, pocity a nálady, a to prostřednictvím tance (baletu), hudby, zpěvu, dramatické a herecké složky.

Propojení vzdělávacích oborů: HV(PV). VV, DV, ČJL

Výstup: veřejné vystoupení

Věková skupina: 6 - 16 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den (odpolední/večerní vystoupení)

Pozn.: pokud by to bylo možné, bylo by pro žáky velmi přínosné, aby shlédli operu či spolupracovali s uměleckou institucí.

Podnět k vytvoření opery je v učebnici Hudební výchova pro gymnázia (Charalambidis, A., Císař, Z., Hurník, L.: Hudební výchova pro gymnázia 1, str. 95, SPN 2003). Při vytváření projektu se autorka této diplomové práce inspirovala již výše uvedenou učebnicí Jaroslava Herdena „Hudba pro děti“.

HUDBA REGIONŮ

Charakteristika projektu: tento projekt je zaměřen na poznávání charakteristických znaků lidových písní jednotlivých regionů Čech a Moravy. Na základě vybraných písní, žáci vyvozují znaky, které jsou výrazné pro jednotlivá území. Žáci prostřednictvím písní nahlédnou do písňové formy, harmonie (doprovod písní), tonality (dur/moll, církevní mody), dramatizace písní (ztvárnění obsahu textu – sousoším, pohybem, prožívání emocionální hloubky lidových písní), rytmické a melodické zvláštnosti. Žáci si zazpívají, zahrají a dramaticky ztvární lidové písně a vyvodí jejich kontrastní rysy, které jsou charakteristické pro ten která region.

Cíle projektu: seznámit žáky s prvky české a moravské hudby a společně vyvodit znaky hudebními řeči, kterými se jednotlivé národní oblasti odlišují.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: poznal/a jsem nové písně různých oblastí České republiky a jejich charakteristické odlišnosti.

Propojení vzdělávacích oborů: HV(PV). DV, VV, ČJL

Výstup: prožitek z činnosti (možné je i pořídít záznam na MC, CD, DVD)

Věková skupina: 10 - 19 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 měsíc – 6 měsíců

Projekt navazuje učební osnovy Českého jazyka a Literatury, a písně jednotlivých regionů je možno najít v učebnici hudební výchovy pro osmý ročník Základní školy (Brabec, J., Štíbrová, I.: Hudební výchova pro 8. ročník, Jnan Praha 1994). Projekt byl vytvořen autorkou této diplomové práce.

3.2 Projekty s mezipředmětovým propojením

ŠKOLA PLNÁ HUDBY (aneb školní hudební rádio)

Charakteristika projektu: tento projekt dává žákům šanci si po dobu jednoho týdne vyzkoušet rozhlasové vysílání, ve kterém budou mít za úkol nejen zaujmout, ale i vybrat vkusné hudební ukázky různých žánrů, vhodně je uvést ve vysílání a předat posluchačům důležité a zajímavé informace. Vysílání se může uskutečnit během ranního příchodu žáků do školy a o velké přestávce po druhé vyučovací hodině. V rámci projektu je možné diskutovat o zaměření jednotlivých rádiových stanic (country, folk, pop, rock, vážná hudba atp.), o jejich kvalitě a významu v našem životě. Počet žáků-moderátorů, kteří mohou moderovat je omezený, proto ostatní žáci mohou připravovat nahrávky a komentáře pro moderátory, čímž vytvoří pracovní rádiový tým.

Cíle projektu: nechat žákům nahlédnout do práce moderátora hudebního rádia, porozumět systému vysílání, přenosu zvukových vln do radiopřijímačů, rozvoj dovednosti psaní (formulace myšlenek), schopnosti plánování, mluveného veřejného projevu, tj. naučit se hovořit o hudbě, hudebním vkusu, názorech na hudební interprety.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, jaké dovednosti jsou potřebné pro práci moderátora hudební rádiové stanice; vím, jakým způsobem funguje přenos rádiových vln; přínos pro hudební výchovu: výběr hudebního materiálu, vyhledávání informací o hudbě a slovní vyjadřování názoru na hudební produkce a jejich interprety.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, ČJL, FYZ, (jak rádio funguje), ICT.

Výstupy: jeden týden rozhlasového vysílání školním rozhlasem

Věková skupina: 13 – 19 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 týden – rok

Projekt s názvem 'Školní rádiok' byl poprvé uskutečněn na ZŠ Předlice r. 2000 a až doposud toto rádio úspěšně vysílá každý den. Projekt uvedený v této diplomové práci je propracován a upraven, tak aby umožnil uskutečnění co nejvíce školám.

STŘEDOVĚKÝ HRAD (nebo renesanční zámek)

Charakteristika projektu: školní třída nebo i celá škola se na pár hodin promění na středověký hrad či renesanční zámek. Po shromáždění materiálů o interiéru, zvycích, hudbě, dobovém oblečení, způsobu zábavy, si žáci během projektového dne zkusí, jak žili lidé v době středověku. Součástí projektu jsou dílčí činnosti, které mohou být úkolem pro zpracování jednotlivými třídami, např. písně trubadúrů, renesanční tance, kostýmy, hostina s hudebním doprovodem, jokolátoři (žongléři) zhudebňující eposy opěvující lásku, dvornost, statečnost, přátelství a zbožnost, turnaje s fanfárami, hudba k tanci, dějepisný kviz, renesanční architektura atp. Třídy se stanou pracovními dílnami, kde dopoledne každá třída pracuje na svém tématu a odpoledne se v dílnách vystřídají a navzájem si předávají nové poznatky a učí písně, tance, utkávají se v turnajích, skládají básně atp. V hudební výchově se učí: renesanční hudební formy, hudební nástroje, vícehlas, polyfonii (poslech, vlastní kompozice, zpěv, muzicírování).

Cíle projektu: poznatky o období středověku, prožitek z činností, které byly součástí života našich předků a vzájemné předání si zkušeností.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, jak žili lidé ve středověku, jak se bavili a jakou hudbu poslouchali; naučil/a jsem se nové renesanční tance; zkusil/a si složit epos; soutěžil/a jsem v turnaji a to, co jsem se naučil/a já, jsem naučil/a i své spolužáky.

Propojení vzdělávacích oborů: DĚJ, ČJL, HV (PV - tanec), VV (kostýmy), DV.

Výstup: prožitek (možný videozáznam celé akce/prezentace v programu Microsoft PowerPoint)

Věková skupina: 10 –19 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den

Projekt zde uvedený byl vytvořen autorkou této diplomové práce a navazuje na učební osnovy. Je možné jej využít na Základní i Střední škole.

SVĚTLO

Charakteristika projektu: celý projekt je rozdělen na několik dílčích projektů, které nesou název:

Hrátky se světlem: Fyzika, Chemie - experimenty se světlem, měření rychlosti světla,

Setkání se světlem: světlo v naší historii,

Konference o světle: Fyzika (světlo), Český jazyk a literatura, Cizí jazyk (slovní zásob, konverzace), Pěstitelské práce – důležitost světla pro život květin a stromů, Přírodopis - referáty, odborné příspěvky, diskuse o důležitosti světla,

Světlo v umění:

H u d e b n í v ý c h o v a – písně spojené s tématem světla či Fyziky, vztah tónů a odstínů a barev, improvizace na téma „svítání a západ slunce“, „noc“, „ranní rozbřesk“ atp.,

L i t e r a t u r a – úvahy, básně, příběhy, odborné články do fiktivních časopisů,

V ý t v a r n á v ý c h o v a - 'Světlo očima umělců' - perspektiva, míchání barev, světlo a stín, zrakové klamy a iluze pohybu,

D r a m a t i c k á v ý c h o v a – světlo v pohybu.

Cíle projektu: propojení osvojených vědomostí a dovedností na jedno téma, tvořivé činnosti, dílčí cíle v oblasti hudební výchova jsou rozvoj schopností hudebně-intelektových, tvůrčích, rozvoj představivosti, zpěv, hra na nástroje a rozvoj harmonického cítění.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: naučil/a jsem se, že světlo je důležité ve všech činnostech člověka (v běžném životě, v umění, i ve vědě); dozvěděl/a jsem se mnoho nových informací a jak se vyvíjely poznatky o světle; vyzkoušel/a jsem si ztvárnit světlo hudebně i výtvarně.

Propojení vzdělávacích oborů: HV (PV), VV, DV, ČJL, CJAZ, MAT, FYZ, CHE, PŘÍ a vzdělávací oblast Člověk a svět práce (pěstitelské práce).

Výstup: vystoupení, zpěv, obrázky, scénky, referáty, výrobky, pokusy, slohová cvičení, pozorování

Věková skupina: 10 – 16 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den – týden

Projekt se stejným názvem byl uskutečněn na ZŠ Ústavní na Praze 8 v květnu r. 2003. Jeho původní podoba je dostupná na URL <http://www.rvp.cz>. Projekt prezentovaný v této diplomové práci je upraven a více propracován v oblasti estetickovýchovných předmětů.

VESMÍR

Charakteristika projektu: projekt vychází z učiva probíraného v Přírodopisu (Vesmír). Vesmírné týmy Galaxianů, Venušanů, Marťanů atp. proletí vesmírem, kde na zastávkách (Slunce, Země, Neptun, souhvězdí, Mléčná dráha atp.) plní různé úkoly. Pro odlišení se jednotlivé týmy domluví na společném oblečení a předem si také připraví model své vesmírné lodi. Jednotlivými činnostmi z oborů:

Český jazyk a literatura - jsou sci-fi a fantastické příběhy, zprávy o tom, co zajímavého jsme si přivezli z cestování vesmírem nebo referáty o jednotlivých objektech Sluneční soustavy;

Matematika a její aplikace - vypočítání světelných let, cestování vesmírem,

Výtvarná výchova - vytvoření modelu Sluneční soustavy, obrázky mimozemšťanů a UFO, vytvoření modelu kosmické lodi, ve které tým proletěl svou cestu vesmírem, ztvárnění domovské planety, závěrečná instalace všech získaných materiálů,

Dramatická výchova - ztvárnění příchodu mimozemšťanů na zemi a první setkání s lidmi,

Hudební výchova - každá domovská planeta vytvoří vlastní hymnu (spojeno s poslechem české hymny a seznámení se jejím původem), tj. skladbu, která bude charakterizovat jednotlivou planetu a tuto skladbu pak předvede. Skladba musí být řízena dirigentem (kulturním důstojníkem lodi), musí mít vlastní slova, melodii, rytmus, nástrojový doprovod a hudebně-pohybová výchova – tanec.

Cíle projektu: rozvíjet fantazii, kooperativní učení, tvořivou činnost, seznámit se s vesmírem (objekty v něm, planety sluneční soustavy, souhvězdí), rozvíjet schopnost diskutovat (existence mimozemských civilizací).

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: znám vesmír, Sluneční soustavu; vím, co jsou to světelné roky; vím, co jaký hudební útvar je; umím zpívat českou státní hymnu a znám její původ.

Propojení vzdělávacích oborů: ČJL, MAT, estetickovýchovné předměty, ZEM, PŘÍ.

Výstupy: výstava modelů, slohových prací, referáty, veřejné vystoupení s vyhodnocením a oceněním nejlepší hymny/lodi/scénky atp.

Věková skupina: 10 – 12 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den

Pozn.: vhodným doplněním projektu je návštěva planetária a knihovny

Projekt byl uskutečněn v pátém ročníku na ZŠ Komenského Náchod ve školním roce 2002/2003, dále na ZŠ Jílovská Praha 4 pod názvem 'Vesmír, jak ho známe a jak si ho představujeme' ve školním roce 2004/2005, a také na ZŠ Třemešná 19. 5. 2006, dále také na ZŠ Město Albrechtice 30. 3. 2006. Projekt uvedený v této diplomové práci je inspirován projektem uskutečněným na ZŠ Komenského v Náchodě, v některých bodech je upraven a pozměněn.

PROJEKT MĚŘENÍ HLASITOSTI U RŮZNÝCH STYLŮ HUDBY

Charakteristika projektu: projekt je zaměřen na měření intenzity zvuku a zjišťování hranice únosnosti pro lidský sluch. Impuls pro vytvoření tohoto projektu vychází ze zkušenosti, že hladina hlasitosti v dnes často používaných přenosných osobních přehrávačích nebo při veřejné reprodukci hudby (kino, diskotéky, koncerty atp.) překračuje limity stanovené lékaři. Obory včleněné do projektu jsou *Biologie* (škodlivost zvuku, stavba lidského ucha), *Fyziky* (měření intenzity zvuku) a *Hudební výchova* (jednotlivé hudební žánry a zjišťování hlasitosti produkce). Projekt je rozdělen do několika částí:

1. žáci si přinesou walkmany anebo discmany a pomocí decibelometru (viz fyzika) zjišťují intenzitu zvuku, kterou běžně poslouchají,
2. hladinu intenzity zvuku zjišťují v mimoškolním prostředí (zvuková produkce v kině, v divadle, na koncertě vážné hudby, na ulici atp.

cíl projektu: naučit se měřit intenzitu zvuku s cílem uvědomit si hranici únosnosti pro lidský sluch a naučit se zásady sluchové hygieny.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: vím, jak mohu změřit úroveň hlasitosti zvuku; naučil/a jsem se zásady sluchové hygieny; vím, jaká úroveň hlasitosti je únosná pro lidský sluch a jak hlasitou hudbu mohu poslouchat.

Propojení vzdělávacích oborů: FYZ, BIO, HV

Výstup: získané údaje

Věková skupina: 15 – 17 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 den (příprava je dlouhodobější)

Projekt byl vytvořen autorkou této diplomové práce a navazuje na učební osnovy oboru Fyzika pro 8.-9. ročník a Hudební výchova prvního ročníku na Gymnáziu.

OLYMPIJSKÉ HRY

charakteristika projektu: během projektu se na škole uskuteční sportovní hry, soutěže, prezentace týmů (třídní vlajky, symboly, atp.). Jednotlivé disciplíny mohou mít sportovní i nespportovní ráz, aby mělo více žáků možnost být úspěšní (matematická olympiáda, skladatelská olympiáda, olympiáda hudebníků/zpěváků atp.). V rámci projektu se žáci dozvědí informace z historie Olympijských her i jednotlivých disciplín.

Cíle projektu: prožít si den v duchu nejslavnější světové sportovní soutěže a dozvědět se zajímavosti z historie Olympijských her. Dílčí cíle v oboru Hudební výchova jsou poslech hymen různých zemí - historické pozadí, charakteristické znaky (určit nástroje, které jsou vhodné ke kompozici hymny k příležitosti konání Olympijských her, určení znaků melodie, rytmu, formy a nácvik pomocí nástrojového doprovodu). Je také možné, aby si žáci vymysleli fiktivní zemi, kterou zastupují, zkomponovali vlastní hymnu a vytvořili vlajku. Nejlepší výtvoři mohou být na závěr projektu vyhodnoceny a oceněny.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: získal/a jsem nové poznatky o Olympijských hrách a vybraných sportech; naučil/a jsem se práci ve sportovním týmu a 'fair play'; naučil/a jsem se hymnu cizí země a vím, jak vypadá vlajka této země; prožil/a jsem aktivní sportovní den (kdy jsem mohl/a poměřit své síly a znalosti se spolužáky).

Propojení vzdělávacích oborů: VV, HV, TV, DĚJ, ZEM

Výstup: prožitek během činností, hmotné produkty jednotlivých disciplín

Věková skupina: 6 – 15 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 – 2 dny

Projekt byl inspirován projektem se stejným názvem uskutečněným na ZŠ Slatiňany (okr. Chrudim) 22.-24.2.2006. Podobný projekt byl uskutečněn na ZŠ Špičák I v České Lípě ve dnech 19. – 21. 2006 ve formě soutěží, her a úkolů, které třídy připravovaly pro své spolužáky. V této diplomové práci je projekt uváděn v upravené verzi, které klade větší důraz na rozvoj hudebních dovedností.

NAŠE MĚSTO

Charakteristika projektu: tento projekt dává žákům šanci během několika projektových dnů poznat své nejbližší okolí z různých úhlů pohledu. Předmětem zájmu je oblast historická, která spadá do oborů:

Dějepis - historie města, památky, regionální pověsti,

Estetické předměty - kulturní život ve městě, hudba v regionu, divadla, koncerty, výstavy (fotografická soutěž „Všechny tváře města“, dramatické ztvárnění pověstí), dále

Občanská výchova, Zeměpis, Přírodopis - technické zajištění chodu města (fiktivní nákupní středisko, likvidace léčiv, třídění odpadu), ekologické problémy, doprava, návrhy úprav, tematické procházky, meteorologie.

Cíle projektu: zapojit do projektu co nejvíce tříd a získat komplexní pohled na město s ohledem na aktuální otázky.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: poznal/a jsem lépe své okolí a dozvěděl/a se mnoho užitečných informací z různých oblastí, které zajišťují chod města.

Propojení vzdělávacích oborů: všechny vzdělávací obory

Výstup: dramatizace, nástěnné tabule, plakáty, minipublikace, hry, dotazníky, besedy, exkurze, počítačové/webové prezentace s fotografiemi atp.

Věková skupina: 6 – 18 let

Časová náročnost pro provedení projektu: 1 týden

Projekt je inspirován projektem nazvaným 'Přerov a život v něm', který byl pilotním projektem Základní školy v Přerově ve školním roce 2003/2004 a jeho úplné znění a prezentace jsou dostupné na <http://www.gjs.cz/projektova-vyuka.htm>. Projekt je upraven, aby vyhovoval co největšímu počtu škol. Většina klíčových činností je ponechána v původní podobě.

3.4 Projekty v rámci mezinárodní spolupráce škol

PÍSEŇ LETÍ SVĚTEM, DOLETÍ KE VŠEM DĚTEM?

Charakteristika projektu: projekt je určen pro školy, které jsou zapojeny do mezinárodní spolupráce se školami jiných zemí. Náplní projektu je vytváření hudebních aranžmá pro písně z jiných zemí za pomoci nástrojů ICT (práce s počítačem). Hudba je v tomto projektu médium, které žákům umožňuje seznámit se s ostatními zeměmi a jejich kulturami vlastní tvůrčí činností. Využívání nástrojů ICT v hudební výuce je pro studenty velmi motivující a umožňuje jim osvojit si některé dovednosti nutné pro práci s moderními technologiemi (práce s hudebními programy, sdílení hudebních souborů, formátování do MP3 a jiných hudebních formátů). Dílčími cíli jsou: uvědomit si charakteristické rysy hudby jednotlivých národů, poznání nových písní, dovednost vhodné stylizace, práce s písní atp. Samotný proces spočívá v tom, že si žáci vyberou píseň, která je jim blízká a tuto píseň nahrají. Společně s průvodním komentářem (místo vzniku, důvod oblíbenosti atp.) a notovým záznamem k písni uloží písně na webovou stránku, kde si ji budou moci poslechnout a zazpívat děti z celého světa. Záměrem je tedy zahrnout pouze autentické nahrávky přednostně lidových písní ze všech koutů světa. Je velmi důležité, aby tyto písně zpívali sami žáci (neprofesionální nahrávky), jelikož se tak prohlubuje vztah k produkci.

Cíle projektu: seznámit se s hudební a kulturní tradicí jiné (partnerské) země, podpořit hudební tvořivost, seznámit se s novými písněmi a vystihnout charakterové odlišnosti v lidových písních různých národů; poukázat na možnosti využití ICT v hudbě (zvukový editor, editory hudební partitury, sequencers); seznámit s procesem záznamu hudebního díla na CD, MC, a možností sdílet vlastní produkci pomocí internetu, prohloubit multikulturní vztahy a zapojit komunikaci v cizím jazyce.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: umím zazpívat nové písně v cizím jazyce; vím, jak si mohu nahrát svou píseň

a jak ji přes internet poslat svým kamarádům; novými písněmi jsem si obohatil písňový repertoár a slovní zásobu v cizím jazyce; umím podle jednotlivých charakteristických znaků melodie rozeznat hudbu jiných národů.

Propojení vzdělávacích oborů: multikulturní vzdělávání, HV, VV, nástroje ICT: emailové zprávy, software pro tvorbu webových stránek, chat, fóra, hudební software), CJAZ, ZEM.

Výstup: veřejný výstup s předvedením stylizovaných písní (možné zapojit do celoškolského projektu 'Poznáváme Evropu') a písní zaslaných žáky jiné školy nebo v rámci mezinárodní kooperace škol prezentace na internetových stránkách školy (propojení s ICT), vlastní produkce - kolekce písní zaznamenaná na hudebním nosiči (CD, MC), možnost vytvoření zpěvníku.

Věková skupina: 6 – 18 let

Časová náročnost pro provedení projektu: projekt může proběhnout na základě jednorázové výměny písní, může být ale i v rozsahu několika let v rámci komunikace mezi školami.

Jelikož v tomto věku je velice těžké ovládat cizí jazyk natolik, aby v něm žáci mohli komunikovat, je nutné, aby s pomocí souhlasil vyučující cizího jazyka, nebo je možné projekt uspořádat mezi českými školami a v rámci projektu si vyměnit písně v cizím jazyce, jazyková úroveň tak bude vyrovnána.

Projekt v původní podobě v anglickém jazyce je prezentován na <http://www.kindersite.org> a v současné době je do něj zapojeno okolo 6.500 škol ze 123 zemí z celého světa. V obměněné podobě je možné jej najít také na <http://www.etwinning.net>. Podoba projektu uváděná v této diplomové práci je upravená, aby bylo možné jej použít v rámci českých škol.

HUDBA KOLEM SVĚTA

Charakteristika projektu: tento projekt je rozšířením projektu předchozího (PÍSEŇ LETÍ SVĚTEM, DOLETÍ KE VŠEM DĚTEM?) o další činnosti. Opět se jedná o spolupráci mezi školami a žáci poznávají hudbu jiných států tak, že si navzájem prostřednictvím internetu vyměňují informace o své národní hudbě (lidové písně, typické skladby, charakteristické znaky hudby, osobnosti hudebního světa, atp.). V rámci tohoto projektu žáci budou vykonávat dílčí činnosti (viz výstup).

Cíle projektu: seznámit žáky s hudbou jiných národů, naučit se hovořit o své hudbě národní a obohatit písňový repertoár; dále poskytnout žákům možnost naučit se práci s hudebními, textovými a grafickými soubory a možnostem při práci s počítačem a v neposlední řadě komunikace se žáky ze zahraničí/jiných škol.

Dovednosti a získané poznatky definované z pozice žáka: poznám hudbu jiných národů a dokážu definovat její znaky; dozvěděl jsem se nové informace o hudbě jiných národů a umím naučil jsem se zpívat nové cizojazyčné písně; vím, jak si nahrát vlastní píseň a jak ji poslat přes internet.

Propojení vzdělávacích oborů: HV, VV (grafika), ICT (práce s počítačem), ČJL (sloh), CJAZ

Výstup: nahrávky vlastní/cizí produkce s následnou katalogizací, notace písní, slohové práce, prezentace na určitá témata týkající se hudby, e-mail (komunikace se zahraničními školami).

Věková skupina: 10-19 let

Časová náročnost pro provedení projektu: jedná se o dlouhodobější projekt (i několik let)

Projekt v původní podobě v anglickém jazyce je prezentován na <http://www.kindersite.org> . Stejně jako projekt předchozí, je tento projekt upraven pro použití na českých školách.

V. ZÁVĚR

Obsah této diplomové práce, jejímž úkolem je prokázat opodstatnění využívání projektové metody v hudební výchově a zmapovat možnosti propojení s ostatními obory, nabízí čtenáři a zájemci o tuto problematiku jednak teoretické vymezení této metody, ale také množství praktických námětů na projekty, které lze uskutečnit v rámci školní výuky.

Projekty se svým integrativním charakterem a zaměřeností na životní realitu stávají pro školy stále více lákavou a užitečnou metodou. Atraktivním přístupem ke vzdělávacímu obsahu učiva otvírají možnosti pro rozvoj osobnosti dítěte v celé jeho šíři a umožňují naplňování nejen dílčích cílů, které si klade učitel, ale také vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí RVP. Tato metoda je jedinečná tím, že podporuje aktivitu, naskýtá možnosti pro využití různých organizačních forem práce, je nakloněna kooperaci a integrativnímu způsobu výuky s cílem co nejvíce se přiblížit skutečnému životu.

Konkrétní vymezení mezipředmětových vztahů disciplín hudební výchovy a ostatních vzdělávacích oborů s možností tématického propojení, množství projektů uvedených v této diplomové práci a stále rostoucí počet škol, které tuto metodu pravidelně zařazují do výuky, je dostatečným důkazem, že projektová výuka nachází v hudební výchově své opodstatnění, ba co víc, je velmi přínosné ji využívat, abychom zasadili hudební disciplíny do širšího kontextu vzdělávání, a přispěli tak k jeho celistvosti.

K získání obecného přehledu o problematice projektové výuky doporučuji literaturu autorů J. Valenty, H. Kasíkové, J. Kašové a M. Kubínové, s poznatky a projektovým způsobem práce je v oblasti hudební výchovy je možné se seznámit v publikaci V. Drábka a článku M. Slavíkové. Zároveň doporučuji webové stránky, na kterých jsou

uveřejněné projekty jednotlivých škol. Množství odborné a prakticky zaměřené literatury k problematice projektové metody je nedostačující. V seznamu použité literatury a v přílohách proto uvádím zdroje, ze kterých může učitel čerpat při plánování projektového vyučování. Tato literatura se váže k projektům uvedeným v této práci.

Výhody a užitečnost při využívání projektů jsou prokázány v nemalém množství v jednotlivých kapitolách v této diplomové práci. I přesto, že tato fakta nejsou novinkou dnešní doby, řada škol ještě k projektové metodě cestu nenašla. Překážku ve většině případů představuje velká časová náročnost, požadavek všestranných znalostí, změna pojetí výuky a odlišného přístupu k žákům, jejich aktivitě a vlastní iniciativě.

Mnohotvárnost každého projektu do jisté míry koresponduje s mnohotvárností světa, ve kterém neskáčeme z tématu na téma, ale zkoumáme věci z odlišných úhlů, využíváme znalostí a zkušeností z různých oblastí vzdělání a výsledky pak ovlivňují naše činy. Tento přístup k výuce, který staví žáka do centra vyučovacího procesu, je spojen s vysokou dávkou motivace, emocionálního prožívání a přetváří školní život na 'poznávání světa'. Proto si myslím, že projektová metoda je vhodným pedagogickým nástrojem, který činí školu místem, kam děti chodí rády a učí se pro život.

Na závěr bych ráda podotkla, že jsem z daleka nemohla vyčerpat množství inspirací a že navrhované projekty jsou jen zlomkem z množství témat, které je možné zpracovat do projektové výuky.

Použité informační zdroje:

a) knihy, monografie, skripta

AŠENBRENEROVÁ, I. *Opera pro děti*. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyně, 2004. ISBN 80-7044-570-X.

BERÁNKOVÁ, E. *Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla*. Plzeň : Fraus 2002. ISBN 80-7238-182-2.

DRÁBEK, V. *Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISSN 0862-4461.

HERDEN, J. *Elektronické klávesové nástroje v hudební výchově*. Praha: Sdružení MAC, 2002. ISBN 80-86015-88-2.

HERDEN, J. *Hudba pro děti a mládež*. Praha : SPN, 1979.

HERDEN, J., JENČKOVÁ, E., KOLÁŘ, J. *Hudba pro děti*. Praha: Univerzita Karlova, 1992. ISBN 80-7066-522-X.

HOLAS, M. *Hudební pedagogika v profesionální hudební výchově*. Praha: AMU, 1995. ISBN 80-85883-08-2.

KASÍKOVÁ, H., VALENTA, J. *Reformu dělá učitel aneb Diferenciace, individualizace, kooperace ve vyučování*. Praha : STD, 1994. ISBN 80-901660-0-8.

KASÍKOVÁ, H., VALIŠOVÁ, A., aj. *Pedagogické otázky současnosti: učební text pro studenty učitelství*. Praha 1994. ISBN 80-85866-05-6.

KAŠOVÁ, J. aj. *Škola trochu jinak*. Kroměříž : IUVENTA, 1995.

KOVALIK, S. *Integrovaná tematická výuka: model*. Kroměříž : Spirála, 1995. ISBN 80-901873-1-5.

KUBÍNOVÁ, M. *Projekty (ve vyučování matematice) - cesta k tvořivosti a samostatnosti*. Praha: Univerzita Karlova - Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-088-9.

KULHÁNKOVÁ, E. *Hudebně pohybová výchova : metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-437-0.

- PETTY, G. *Moderní vyučování : praktická příručka*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-070-7.
- PRŮCHA J. *Moderní pedagogika*. Praha, Portál: 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. aj. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-579-2.
- ROESELOVÁ, V. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Praha : Sarah 1997. ISBN 80-902267-2-8.
- SEDLÁK, F. aj. *Didaktika hudební výchovy 2 : na druhém stupni základní školy : učebnice pro posluchače pedagogických fakult*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-26160-4.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha : Institut sociálních vztahů, 1999. ISBN 80-85866-33-1.
- VALENTA, J., aj. *Pohledy. Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha : IPOS ARTAMA, 1993.
- VISKUPOVÁ, B. *Hudba a pohyb*. Praha : Editio supraphon, 1972.
- WAY, B. *Rozvoj osobnosti dramatickou improvizací*. Praha : ISV, 1996. ISBN 80-85866-16-1.
- ZENKL, L. *ABC hudební nauky*. Praha : Editio Praga, 1999. ISBN 80-7058-472-6.
- ŽANTA, R. *Projektová metoda : pokus o řešení pracovní školy*. Praha: Dědictví Komenského, 1934.

b) Pedagogické dokumenty (učební osnovy, vzdělávací programy, učebnice a metodické příručky)

Vzdělávací program Základní škola: včetně osnov ekologického přírodopisu, osnov volitelných předmětů, úprav a doplňků, učebních plánů s rozšířeným vyučováním / Ministerstvo školství, mládeže

a tělovýchovy České republiky. Praha : Fortuna, 2003., MŠMT, Fortuna 2003 ISBN 80-7168-595-X.

RAJMON, R. STŘELÁK, M. *Hudební výchova pro 5. ročník základní (obecné) školy*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988.

RAJMON, R. *Hudební výchova pro 5. ročník základní školy*. Praha: Fortuna, 1996. ISBN 80-7168-288-8.

KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Hudební výchova pro 5. ročník: hudební dílna 1*. Úvaly:Jinan, 1995.

MIHULE, J., STŘELÁK, M. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Fortuna SPN Praha 1997. ISBN 80-7168-390-6.

KOLÁŘ, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Hudební výchova pro 6. ročník: hudební dílna 2*. Úvaly : Jinan, 1997.

MIHULE, J., JURKOVIČ, P., STŘELÁK, M. *Hudební výchova pro 7. ročník základní školy*. Fortuna SPN Praha 1996. ISBN 80-7168-305-1.

BRABEC, J. *Hudební výchova pro 7. ročník. (Vybrané kapitoly)*. Úvaly : Jinan, 1995.

MIHULE, J., POLEDŇÁK, I., MAŠLAŇ, P. *Hudební výchova pro 8. ročník základní (občanské) školy*. Praha : Fortuna SPN, 1994. ISBN 80-7168-172-5.

BRABEC, J., ŠTÍBROVÁ, I. *Hudební výchova pro 8. ročník ZŠ. (Vybrané kapitoly)*. Úvaly: Jinan, 1994.

BRABEC, J. *Hudební výchova pro 9. ročník ZŠ. (Vybrané kapitoly)*. Úvaly: Jinan, 1997.

CHARALAMBIDIS, A., MATOŠKA, D. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2000. ISBN 8072351141.

CHARALAMBIDIS, A., HURNÍK, L., aj. *Hudební výchova pro 6. ročník základní školy*. Praha : SPN, 2000. ISBN 8072350528.

CHARALAMBIDIS, A., CÍSAŘ, Z., aj. *Hudební výchova pro 7.ročník základní školy*. Praha : SPN, 2002. ISBN 807235048X.

CHARALAMBIDIS, A., MATOŠKA, D. *Hudební výchova pro 8. ročník základní školy*. Praha : SPN, 1999. ISBN 8072351079.

CHARALAMBIDIS, A., CÍSAŘ, Z., aj. *Hudební výchova pro 8.ročník základní školy*. Praha : SPN, 2002. ISBN 8072350412

- CHARALAMBIDIS, A., MATOŠKA, D. *Hudební výchova pro 9.ročník základní školy*. Praha : SPN, 1999. ISBN 8072350668
- CHARALAMBIDIS, A., CÍSAŘ, Z., aj. *Hudební výchova pro 9.ročník základní školy*. Praha : SPN, 2002. ISBN 8072350129.
- CHARALAMBIDIS, A., CÍSAŘ, Z., HURNÍK, L. *Hudební výchova pro gymnázia. 1.* SPN 2003. ISBN 80-7235-211-3.
- CHARALAMBIDIS, A., CÍSAŘ, Z., HURNÍK, L., RADOSA, D. *Hudební výchova pro gymnázia. 2.* SPN 2003. ISBN 80-7235-219-9.
- PRCHAL, J., HOLUBEC, J. *Populární hudba ve škole: zpíváme a hrajeme*. Praha : Muzikservis, 1999. ISBN 80-86233-08-1.
- PRCHAL, J. *Populární hudba ve škole*. Praha : Muzikservis, 1998 ISBN 80-86233-00-6.
- HERDEN, J. *My pozor dáme a posloucháme*. Praha: Scientia, 1994. ISBN 80-85827-56-5.
- HERDEN, J. *My pozor dáme a nejen posloucháme*. Praha: Scientia, 1997. ISBN 80-7183-087-9.
- HERDEN, J. *Hudba jako řeč. O poslechu doma i ve škole*. Praha: Scientia, 1998. ISBN 80-7183-126-3.
- KOUTSKÝ, J. *Hudba kamarád 1*. Jinočany: H&H, 1992. ISBN 80-85467-86-0.
- KOUTSKÝ, J. *Hudba kamarád 2*. Jinočany: H&H, 1992. ISBN 80-85467-87-9.

c) časopisy

- FRIDMAN, L. Problém metody v hudební a estetické výchově (1). *Hudební výchova*, 2005, č. 2. ISSN 1210-3683.
- KOŠŤÁLOVÁ, V. Hudba jako vyučovací metoda. *Informatorium*, 2006, č. 2. ISSN 1210-7506.
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. Projektové vyučování a jeho význam v současné škole. *Pedagogika*, 1997, roč. 47, č. 1. ISSN 3330-3815.
- SLAVÍKOVÁ, M. Hudební výchova v projektovém vyučování. *Hudební výchova*, 1994, roč. 3, č. 5. ISSN 1210-3683.
- HOLM-LARSEN, S. Projektové vyučování. *Moderní vyučování*, 2002, č. 9.

d) internetové zdroje

Výzkumný ústav pedagogický v Praze [on-line]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004-2006 [cit. 2006-06-10]. Dostupné na internetu: (<http://www.vuppraha.cz>).

Mujnet.cz o učitelích a jejich práci [on-line]. AISIS o.s., 2003 [cit. 2006-03-23]. Dostupné na internetu: (<http://www.mujnet.cz/default.aspx>).

MMS Public Showcase [on-line]. The State of Queensland (Department of Education), 2004- [cit. 2005-09-22]. Dostupné na internetu: (<http://www.mms.qld.edu.au/musical-instruments>).

Otevřené vyučování [on-line]. Ústav pedagogiky a psychologie pro primární vzdělávání Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. [cit. 2005-11-12]. Poslední aktualizace 9. 6. 2006. Dostupné na internetu: (<http://www.otevrene-vyucovani.cz/>).

RVP metodický portál [on-line]. Výzkumný ústav pedagogický v Praze 2004-2006 [cit. 2006-04-20]. Dostupné na internetu: (<http://www.rvp.cz>).

eTwinning. Partnerství škol v Evropě [on-line]. Evropská komise. 2004-, [cit. 2005-10-12]. Dostupné na internetu: (<http://www.etwinning.net>).

Kindersite, where children play and teachers learn [on-line]. Kindersite.org. 2005- [cit. 2005-10-15]. Dostupné na internetu: (<http://www.kindersite.org>).

Seznam příloh:

Příloha 1 Pracovní listy k projektu 'Umělečtí řemeslníci' a ukázky vyrobených nástrojů

Příloha 2 Doplnující literatura k vybraným projektům

Příloha 1

Pracovní listy k projektu 'Umělečtí řemeslníci'

ROZBOR HUDEBNÍHO NÁSTROJE

Podívejte se pozorně na nějaký hudební nástroj (opravdový nebo na webových stránkách www.mms.qld.edu.au/musical-instruments/ nebo v knize o hudebních nástrojích) a odpovězte na tyto otázky:

Nástroj: _____
(Pokud neznáte název, vymyslete takový, který by byl vhodný)

Zdroj zvuku – co způsobuje vibraci?

- zaškrtněte hodící se a popište, jak se na nástroj hraje:

struna (jako housle nebo kytara) _____

vzduch (jako flétna, píšťala) _____

rty (jako trubka) _____

membrána (jako buben) _____

dřevěné kameny (jako xylofon) _____

jiné _____

Zesilovač – je možné nějakým způsobem ovlivnit hlasitost nástroje?

- ne všechny nástroje tuto funkci mají – zaškrtni, který z nástrojů tuto funkci má a popiš, jak se dá zesílit:

roztrub (jako trubka) _____

ozvučná deska (jako klavír) _____

dutý prostor (jako kytara nebo buben) _____

elektrické zesílení _____

jiné _____

Ovládání výšky tónů

Může hrát různé noty? Jak?

_____

Může se naladit? Jak?

_____

Stavba nástroje

Načrtni detailní pohled na nástroj a popiš jeho části:

MOŽNOSTI PŘI STAVBĚ HUDEBNÍHO NÁSTROJE

Pozorně se podívej na nějaký hudební nástroj (opravdový nebo na webových stránkách www.mms.qld.edu.au/musical-instruments/ nebo v příslušné knize). Na zvláštní list papíru, načrtni nástroj a odpověz na následující otázky:

Strunné nástroje

Jak jsou struny připevněny?

Jak se nástroj ladí?

Z čeho jsou struny vyrobeny?

Jak je možné hrát různé noty?

Umožňuje konstrukce nástroje měnit hlasitost zvuku?

Dechové nástroje – s jazýčkem

Je to nástroj s jedním nebo dvěma jazýčky?

Z čeho jsou jazýčky vyrobeny?

Jak je jazýček připevněn?

Jak je možné hrát různé výšky tónů?

Dechové nástroje - Trubky a flétny

Jak byl vyroben trup nástroje?

Jaký tvar má náustek?

Je možné různé ladění?

Bicí nástroje- bubny

Jak je připevněna membrána?

Jak byl postaven trup?

Je možné měnit napětí membrány?

Jak je možné hrát jednotlivé noty?

Vyrob si svůj hudební nástroj

Tvůj nástroj bude umět:

- rozkmitat vzduch, aby vytvořil zvuk
- měnit výšku tónu (alespoň 3 tóny)
- zesílit/zeslabit zvuk

Nech se inspirovat různými nástroji, ale nekopíruj je – buď kreativní!

Zde je několik nápadů, ze kterých je možno čerpat:

Co bude vibrovat, aby byl vytvořen zvuk?

- **struna – na kterou je možné:**
  - brnkat jako na kytaru
  - uhodit jako klávesu klavíru
  - rozeznít smyčcem jako housle
- **jazýček**
  - jeden jazýček jako saxofon nebo klarinet
  - dva jazýčky jako hoboje
- **membrána jako buben**
- **pohyb vzduchu**
  - uzavřená trubice, jako Panova píšťala
  - otevřená trubice, jako zobcová a příčná flétna
- **rtý jako trubka**
- **kousek dřeva nebo kovu**
  - kameny jako xylofon
  - trubice jako zvony
- **nebo něco, co nikdo ještě nevymyslel!**

Jak zvuk nástroje zesílit?

- **ozvučná deska jako u kytary nebo klavíru?**
- **dutá krabice jako u xylofonu nebo kytary nebo bubny?**
- **roztrub jako u trubky nebo saxofonu?**
- **membrána jako u bendže?**
- **elektronický zesilovač jako u elektrické kytary?**
- **kombinace výše uvedeného?**

VYRÁBÍME FLÉTNU

1

Co potřebujeme

- PVC (z umělé hmoty) trubičku
- nůžky

Pracovní postup

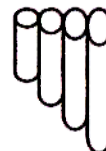
1. Uřízneme z materiálu 10cm dlouhou trubičku tak, aby uříznutý konec byl hladký
2. Položíme palec na jeden konec, a tím ho ucpeme. Hladkým koncem trubičku přiložíme k ústům ve vertikální poloze a na otevřený konec foukneme, s trochou cviku se ozve čistý tón. Při nasazení na rty by se trubička měla dotýkat dolního rtu a brady.
3. Stejně jako první trubičku, uřízneme i další, které budou různě dlouhé a porovnáme výšky tónů. Která nejdelší a nejkratší trubička funguje?

Závěr

Krátké trubčky vytváří tóny, které jsou _____ (vyšší/nížší) než dlouhé.

Obměna – Panových fléten

Vytvořte si sadu trubiček tak, že je k sobě přilepíte. Aby fungovaly, bude potřeba zalepit (ucpat) jejich spodní část. (viz obr.)

2

Co potřebujeme

- 2 (PVC)láhve na pití
- vodu

Pracovní postup

1. Naplňte jednu láhev do půlky.
2. jemně foukejte přes vrchní část láhve, dokud neuslyšíte zvuk..
3. Přidejte další lahev a naplňte ji více než první lahev. Jak se změnila výška tónu?
4. Zkuste to samé s několika dalšími lahve s různým objemem vody, což mění obsah vibrujícího (tvořícího) vzduchu v lahvi (nástroji).

Závěr

Má láhev, která vydává vyšší tón více nebo méně vody než láhev, která vydává nižší tón?

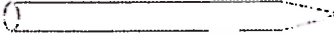
VYRÁBÍME DECHOVÝ JAZÝČKOVÝ NÁSTROJ

Klarinety a saxofony mají jeden jazýček, který vibruje proti náustku. Hoboje a fagoty mají dva jazýčky, které vibrují proti sobě. Zde je jednoduchý způsob, jak vyrobit nástroj se dvěma jazýčky.

Co potřebujeme

1 PVC brčko
nůžky

Pracovní postup

1. Zmáčkněte jeden konec brčka, aby byl plochý
2. Sestříhnete plochý konec do ostrého konce
3. Vložte si ustřížený konec do pusy dostatečně daleko, aby ho vaše rty mohly obejmout.
4. Silně foukněte. Není to zrovna jednoduché, ale s trochou snahy váš 'nástroj' vydá zvuk
5. Zatímco se vám daří vydat nějaký zvuk, poproste spolužáka, aby ustříhl kousek ze vzdálenějšího konce brčka. Nastala nějaká změna?
6. nyní vystříhnete doprostřed na horní straně brčka díru (podaří se vám to tak, že přehne brčko v půli a ustříhnete růžek který vznikl)

7. Zakryjte díru prstem a foukněte.
8. během foukání střídatě uvolnujte a ucpávejte díru. Co se děje?

Po skončení

Výška nástroje je dána množstvím vzduchu, který je uvnitř trubičky. Když vystříhnete díru, je to to samé, jako byste trubičku ustříhli. Čím je brčko kratší, tím méně má vzduchu uvnitř a zvyšuje se výška tónu.

VYRÁBÍME STRUNNÝ NÁSTROJ

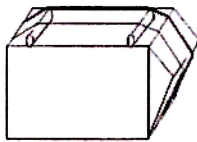
#1

Co potřebujeme

- 1 krabici od mléka, džusu
- 1 úzkou gumičku
- 1 tlustší gumičku
- 2 pastelky

Pracovní postup

1. Připevněte gumičky kolem krabice (viz obrázek)
2. Připevněte pastelky pod gumičky na každý konec krabice

3. Drkněte o obě gumičky a porovnejte zvuk. Co z toho můžeme vyvodit pro strunné nástroje?

4. Zkuste měnit délku gumiček; nejdříve drkněte na tenší gumičku a pamatujte si její zvuk. Poté posuňte jednu pastelku do středu krabice a znovu drkněte. Je nový výška nového zvuku níže nebo výše?

Závěr

Nyní můžete doplnit tyto věty:

Předmět, který je tlustší bude mít _____ (nižší/vyšší) výšku tónu než předmět, který je tenký.

Předmět, který je dlouhý bude znít _____ (výše/níže) než předmět, který je krátký.

2

Toto je obměna tradičního "tea chest bass". Hodí se na to jakýkoliv PVC, kovová nebo předkližková krabice, do které je možné udělat díru.

Co potřebujeme

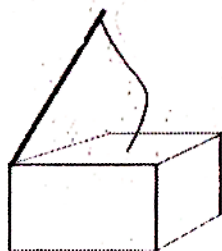
1 velkou PVC přepravku/bednu

1 metr dlouhou tyč/klacek (násadu od košťete, jednometrové pravítka jsou ideální)

1 metr silného nylonového lana nebo slabého provazu

Pracovní postup

1. Vyvrtejte díru do středu základové desky bedny, stejného průměru jako je lano/provaz
2. Proveďte lano dírou a uvažte uzel
3. Upevněte druhý konec provazu na klacek. Délka provazu by měla být o trochu kratší než je klacek. (viz obr.)
4. Postavte klacek na roh bedny, napněte provaz, a vytvořte tón napínáním provazu

(budete si muset krabici přidršet nohou)

5. Tím, že napínáte/uvolňujete provaz, měníte výšku tónu.

Závěr

Nyní můžete doplnit věty:

Struna, která je napnutá má _____ (nižší/vyšší) výšku tónu _____ než struna, která je volná.

Obměna:

Můžete měnit typ krabice různých velikostí a sledovat, jak se mění barva a zvuk tónu.

(plechovky od nápojů, PVC krabice dělají zajímavé zvuky)

ZHODNOCENÍ PROJEKTU

Tento pracovní list prezentujte s dokončeným nástrojem.

Základní kritéria:

Uspěšně jsi dokončil úkol, pokud odpovíš 'ano' na následující otázky:

- **Můžeš hrát na svůj nástroj tak, aby vydal hudební tón? Jak?**

- **Je možné na tvůj nástroj zahrát alespoň různé tóny? Jak?**

- **Umožňuje tvůj nástroj měnit hlasitost tónu? Popiš jak:**

Extra zhodnocení:

- **Může být tvůj nástroj sladěn s jinými nástroji? Pokud ano, jak?**

- **Ohodnoť design nástroje pro originalitu:**

- *5 – úplně nový design*
- *4*
- *3 – založeno na existujícím nástroji, ale s originálními prvky*
- *2*
- *1 – kopie existujícího nástroje*

- **Ohodnoť stavbu nástroje:**

- *5 – dobře postaven, bude fungovat roky*
- *4*
- *3 – dobře funguje, ale je křehký*
- *2*
- *1 – rozpadá se*

- **Jak hlučný je tvůj nástroj?**

- *5 – byl by slyšet v kapele*
- *4*
- *3 – může hrát spolu s tiššími nástroji*
- *2*
- *1 – je možno jej slyšet pouze v tiché místnosti*

Další zdroje inspirace při výrobě hudebních nástrojů ve výuce Hv:

http://www.makingfriends.com/musical_instruments.htm

<http://familycrafts.about.com/od/toppicks/tp/makemusic.htm>

<http://www.kidslist.uc.edu/kidslist/gs/music.html>

<http://www.oddmusic.com/>

Tyto nástroje vyrobili studenti Kelvin Grove State College v USA

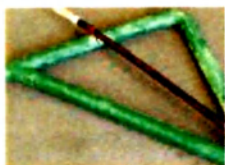
Marimba z bambusu

Harfa

Skleněný xylofon

Harfa

Joshafon

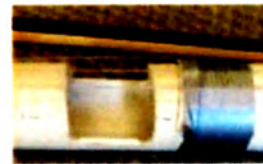
Multi-buben

Oomafond

Bubny

Píšťalo-housele

Raketa zvonkohra

Swatafon

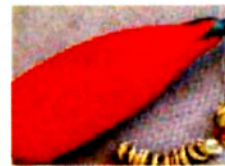
Basa z krabičky

Řemínková píšťala

Harfa

Chrastítko z dýně

Příloha 2 **DOPLŇUJÍCÍ LITERATURA K VYBRANÝM PROJEKTŮM**

V příloze jsou k vybraným projektům uvedené zdroje, které obsahují inspirující materiál a náměty na činnost nebo prohlubující literaturu k tématu:

UMĚLEČTÍ ŘEMESLNÍCI

BUCHNER, A. *Hudební nástroje od pravěku k dnešku*. Orbis 1956 (ilustrovaná encyklopedie hudebních nástrojů)

BUCHNER, A. *Hudební nástroje národů*. Artia 1969 (poutavý přehled vývoje lidových hudebních nástrojů s údaji o jejich ladění, historii i vzhledu a s bohatým původním obrazovým materiálem z celého světa)

KURFÜRST, P. *Hudební nástroje*. Praha: TOGGA, 2002 (hudební nástroje v českých zemích – jejich historii, stavbu, dělení a množstvím obrazové dokumentace)

ČÍŽEK, B. *Hudební nástroje evropské hudební kultury : fotografický atlas*. Praha: Aventinum, 2002 (vyčerpávající publikace o hudebních nástrojích s CD)

MODR, A. *Hudební nástroje*. Supraphon 1982 (učebnice)

NEJSLAVNĚJŠÍ ČESKÁ SYMFONIE

uvedeno v příslušné publikaci (DRÁBEK, V. *Tvořivost a integrace v receptivní hudební výchově*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. ISSN 0862-4461.)

PŘÍCHOD ZIMY S PŘÍJEZDEM SVATÉHO MARTINA

ŠOTTNEROVÁ, D. *Adventní čas : zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2004 (náměty pro učitele i rodiče)

HUDBA PRAVĚKU

ATLAS SVĚTOVÝCH DĚJIN 1. díl. *Pravěk – středověk*. Praha: Kartografie, 1995 (obrazová příloha)

BALLINGER, E. *Pravěký malíř*. Praha: Amulet, 2001. (Knížka pro starší děti, příběh z doby kamenné vypráví o zmrzačeném chlapci a jeho schopnostech malovat.)

CHANDLEROVÁ, F., TAPLIN, S., BINGHAMOVÁ, J. *Pravěk*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2001. (ilustrované dějiny světa, průvodce dějinami pravěku, pro děti od 10 let)

MANDELOVÁ, H. *Pravěk, starověk : dějepisné atlasy pro základní školy a víceletá gymnázia*. Praha: Kartografie, 1995 (historický atlas světových dějin - moderní učební pomůcka určená pro 2. stupeň základní školy a víceletá gymnázia)

HURÁ DO AFRIKY!

LOMMEL, A. *Pravěk a umění přírodních národů*. Artia 1972 (obrazová publikace seznamuje s uměním pravěkých a přírodních národů)

AFRICKÉ UMĚNÍ: sbírka Rainera Kreissla, Praha: Letohrádek královny Anny: od 6. června. Praha: Správa Pražského hradu

ZPĚV AFRIKY: původní nahrávky etnické hudby. Radioservis 2004 (55 minut africké hudby).

MASOPUSTNÍ VESELÍ

FROLEC, V. *Masopustní tradice*. Blok 1979 (ukázky masek, říkadla, lidová slovesnost, tradice)

ČESKÝ ROK. Musica Bohemica 1995. (1 CD + knížka)

SACHS, H. *Masopustní šprýmy : hry*. Praha: DILIA, 1992

IMPRESIONISMUS

DENVIR, B. *Impresionismus : Malíři a obrazy*. Praha: Gemini, 1993 (vyčerpávající encyklopedie impresionismu)

SYCHRA, A. *Impresionismus a exprese v hudbě*. Supraphon 1990

VÁNOČNÍ HODY

FROLEC, V. *České Vánoce v kontextu vývoje národní kultury*. Praha: Všehrad, 2001 (texty, lidová slovesnost, písňová tvorba – zpracováno formou čítanky)

TOUFAR, P. *Vánoce*. Praha: ETC Publishing, 1996. (lidové zvyky, recepty na vánoční jídla, vánoční hudbu atd.)

ŠOTTNEROVÁ, D. *Vánoce : původ, zvyky, koledy, hry a náměty*. Olomouc: Rubico, 2004. (náměty pro učitele i rodiče)

ŠOTTNEROVÁ, D. *Adventní čas : zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2005. (náměty pro učitele i rodiče)

ŠOTTNEROVÁ, D. *Zima : zvyky, obyčeje, náměty, návod, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2005.

HODY HODY DOPROVODY...

FROLCOVÁ, V. *Velikonoce v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad, 2001 (velikonoční zachované i zaniklé lidové zvyky, obyčeje i pověry od dob národního obrození až do současnosti - v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Vše je doplněno ukázkami lidové poezie, velikonočních her , dále mnoha kresbami i reprodukcemi maleb na skle a kraslic.)

TOUFAR, P. *Velikonoce*. Třebíč: Akcent, 2001 (výklad lidových zvyků od svátku Hromnic až do Velikonoc, vyprávění o velikonočních zvycích, pověrách a pranostikách, návody na kraslice)

ŠOTTNEROVÁ, D. *Velikonoce : původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. Olomouc: Rubico, 2004. (historie vzniku velikonoční tradice, krajové říkanky, pohádky, písničky, náměty pro učitele i rodiče)

ŠOTTNEROVÁ, D. *Jaro : zvyky, obyčeje, náměty, návody, pohádky, příběhy a hry*. Olomouc: Rubico, 2004. (historie vzniku velikonoční tradice, krajové říkanky, pohádky, písničky, náměty pro učitele i rodiče)

HRA NA OPERU

HERDEN, J., JENČKOVÁ, E., Kolář, J. *Hudba pro děti*. Univerzita Karlova, Karolinum, Praha 1992.

AŠENBRENEROVÁ, I. *Opera pro děti*, Acta Universitatis Purkynianae, Ústí nad Labem 2004

STŘEDOVĚKÝ HRAD (NEBO RENESANČNÍ ZÁMEK)

BAUER, I. *Středověk: Pracovní sešit z dějepisu*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 1993

RACEK, J. *Středověká hudba se zvláštním zřetelem k české hudbě gotické*.

Praha: Rovnost, 1946. Text je zaměřen na přehledné sledování slohového

vývoje a vlivů působících na formování dvou nejvýznamnějších období středověké hudby - arsa antiqua a ars nova. Se zvláštní pozorností k pramenům české hudby

VESMÍR

RONAN, C. A. *Vesmír: Pozemšťanův průvodce po záhadách vesmírného prostoru*. Praha: Knižní klub ; Práh, 1996 (Současný stav bádání o vesmíru, pronikání do jeho hlubin a objevování světů miliónů galaxií, pozorování Země, Slunce, Měsíce, planet, hvězdné oblohou, souhvězdími, hvězdokupami, asteroidy, kometami, meteory, ale také s astronomií vysokých energií, černými dírami, magnetickým polem aj.)

BECKLAKE, S. *Vesmír : Hvězdy, planety a kosmické lodě*. Martin: Osveta, 1992 (především pro děti a mládež, bohatě ilustrovaná, s mnoha novými poznatky).

OLYMPIJSKÉ HRY

GIFFORD, C. *Olympijské hry : od Atén 1986 k Aténám 2004: olympiády-sporty-sportovci-rekordy-kuriozity*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2004 (novodobá historie olympijských her od jejich vzniku ve starověkém Řecku, bohatě ilustrovaná)

KUBÁŇOVÁ, E. *Olympijské hry dětem*. Praha: Agentura Modré stránky, 1996. (učebnice o dějinách, osobnostech a symbolice olympijských her na CD-ROM).

RESUME

This diploma thesis pertains to the issue of the Project method in musical appreciation, its theoretical determination and practical utilisation in connection with curricula of elementary and secondary school.

The contents are divided into three sections, the first addressing the historical development of the Project method and its contemporary concept, the list of the most important features, reasons for its involvement and use in the musical appreciation, and the methodology. The second section discusses the analysis of current textbooks, alternative textbooks and teaching aids in order to find out if these teaching materials offer any possibility of interdisciplinary connection of music to other subjects (i. e. themes suitable for realization of projects in the classroom) or possibilities for thematic elaboration of certain musical disciplines. The Third section is purely practical and includes 27 projects divided according to their connection with other subjects.

The theoretical possibility of connecting musical disciplines with other subjects and the practical element demonstrating individual projects proves that the Project method is viable in teaching music and that the Project method is able to embed the music disciplines into the wider context of education.

These projects can serve as guide for teachers who wish to enrich their teaching or would like to begin with this method.